

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljena spodaj ali na ovitku. Ako (268) je številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosim, ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 267.

Chicago, Ill., 22. oktobra (October) 1912.

Leto (Vol.) VII.

Rooseveltovo delo.

Da je bil Roosevelt predsednik Združenih držav, se je z njegovim imenom sprejel v kongresu takojšen zakon za vso državo. Po tem zakonu je vsak sposoben državljan Z. držav, v starosti od 18. do 21. leta vezan postati član delavske milice. Vsakega takega državljanja se lahko pokliče pod orožje zahtevo predsednika, ki je po njegovem uradu vrhovni poveljnik vojske. Kdor je enkrat vpoklican, ne sme uporabljati kakor pravi vojak in je podvržen vsem tistim poveljem, kakor stalne vojaštvo. Če bi se kateri ne ravnal po ukazih svojih višjih, pride pred vojaški sodišče, katero ga sme obsoditi na smrt ali zapor.

Če zakon je eden izmed najbolj grozljivih; kar jih pozna zgodovina sem od bojevitiga Rima, do reobnove skupaj velikanske armade. Ako bi postal predsednik tak tak človek, ki bi hotel postati diktator, bi imel po zakonu pravico poklicati pod orožje vse sposobne moške ter z njimi razpolagati. Ta zakon daje predsedniku Združenih držav večjo oblast kot jo je imel Cezar v rimski državi ali kakor jo je imel Napoleon Bonaparte pred sto leti in celo večjo kakor jo je imel famozni diktator in krvnik Porfirio Diaz v Mehiki. Če ima Roosevelt željo postati diktator in ako bo izvoljen za predsednika, bo imel po zakonu toliko moči, da bo lahko dal po svoji volji. Da ima posevet skomine še po kaj vidimo kakor predsedništvo, to se že neshetokrat očitno pokazalo. Roosevelt je gotovo tudi imel vzrok in namen, ko je urgiral in podpisal tak zakon, ki je najostudnejši madež na ameriški obodi. Sicer je sijal te svobode vladajočemu kapitalizmu popolnoma zatemnel, a Roosevelt jo je potepati v blato popolnoma, ako je bo ameriško ljudstvo telo zopet imeti, jo bo moralo kupiti na kak način. — Rooseveltova izvolitev pomeni katastrofen bankerot ameriške republi-

Iz Debsovih govorov.

Delavci morajo priti do svojstva, da morajo sami storiti, kar hočejo, da bo za nje kaj storjeno.

Ako bi delavci poznali kapitalistične politike tako dobro, da bi politiki poznali delavce, potem bi politiki že zdavnaj ne bili to, kar so po nevednosti delavcev.

Nekateri ljudje mislijo, da so socialisti neškodljivi sanjači in teoristi, a kljub temu pa pripomnimo, da imamo socialisti dosti več ugleda in moči, kakor smo je imeli pred desetimi leti.

Zakoni naravnega razvoja določajo padeč kapitalističnega sistema. Naravnemu razvoju se ne more protiviti. Trusti preoblikujejo industrijo in temu sledi preoblikovanje trstov po ljudstvu.

Ne obstojal bi razred podložnikov, ako bi ne bilo zaradi kapitala, da vladajoči razred drži podložnike v nevednosti. Naše delavci pa sloni na podložniškem razredu, ki se vsak dan bolj zavezuje svojega položaja in ki se bo izobrazil v vzajemnosti industrialnih razmer, za katerih se pritožuje.

V bodočem družabnem redu, ki ga bomo skupnem lastovanju in enakih sredstev in produkciji bogatstva za vse in ne za par oseb, kar socialistična teorija zahteva v tej in v vsakem volilnem boju, bo vladal mir in vraga bo v izobilju.

Delavska organizacija United Mine Workers of America je imela 30. septembra 1912. 338.980 članov. To je najvišje število v svoji zgodovini.

Zaslužena brca.

Na svoji letni konvenciji je Wisconsinška delavska federacija sprejela več ostrih resolucij, v katerih obsoja predsedniškega kandidata demokratske stranke Woodrow Wilsona zaradi njegovega, delavstvu nasprotnega stališča. Resolucija je bila sprejeta z 86 proti 16 glasovom. Ta delavska federacija je članica Ameriške delavske federacije, ki je glavni uradniki so se izrazili, da bodo porabili ves svoj upliv v to, da bo članstvo glasovalo za Wilsona. Wisconsinška federacija najodločnejše zavrača vsak upliv predsednika Gompersa in njegove klike.

Resolucija se glasi: "Vse Wilsonov rekord in vse njegove izjave kažejo, da je docela neveden v zahtevah, namenu in značaju delavskih unij ter delavskega gibanja sploh. Vse njegovo obnašanje in početje mu nikakor ne dovoljuje, da bi se mogel nazivati "prijatelj" delavstva. Da je to storil, je očitno, da hoče s tem prijateljstvom delavstvo samo zapeljati, kajti on nikakor ni mož, ki bi bil voljan kaj storiti za izboljšanje delavskega položaja."

Resolucija dalje zavrača in obsoja platformo demokratske stranke ter pozivlja delavce, da širijo resnico o demokratski stranki in njenem kandidatu, da Wilsonova kandidatura za delavske interese nima prav nobenega pomena.

Nova revolucija v Mehiki.

V Mehiki je izbruhnila nova revolucija sicer to pot pod vodstvom generala Felixa Diaza, neka nekdanjega predsednika trinogga Porfirio Diaza. Revolucija ima namen strmoglaviti sedanjega predsednika Madera in njegovo vladno. Moderičar revoluciji, se je posrečilo pregnati Diaza raz krmilo mehikanske vlade, je bil pred zmago na strani zatiranega ljudstva, a po zmagi si je pa vzel svojega pregnanega predsednika za svoj vzrok. Tako je prišel mehikanski narod iz dežja pod kap. To Maderovo izdajstvo je rodilo Oroscovo revolucijo, ki pa ni uspela; a ni se še podela, že vstaja nova, ki takoj ob rojstvu veliko obeta. Revolucionarji so zavzeli mesto Vera Cruz.

Naša vlada v službi petrolejskega trsta.

Neshetokrat se je že pokazalo, da je naša vlada, ki je kapitalistično navdahnjena skozinsko, prav vselej pripravljena iti k stanju iz žerjavice jemati, ako to koristi kakega kapitalističnega mogotea ali korporacije to zahtevajo. Kaj drugega pa je, seveda, ako interesi ameriških državljanov — delavcev zahtevajo, da bi kaj storila zanje, čeprav tudi samo svojo dolžnost. Vsaka stopinja je za to pretežka, vsaka akcija predraga, vsak, še tako krivičen slučaj premalen, da bi se naši "skrbni" vladi zdelo vredno storiti svoj dolžnost.

Iz Washingtona prihajajo vesti, da se je zvezino tajništvo z vso odločnostjo zavzelo za petrolejski trust, zoper kojega petrolej se na Nemškem zadnje čase "javljala živahna agitacija. Časopis je pozivljala nemško prebivalstvo k bojkotu ameriškega produkta. Ker tega petrolejski trust drugače ne more preprečiti, se je zatekel k naši "skrbni" vladi za pomoč in vlada si ne more kaj, da bi se ne zavzela za reševanje Rockefellerja in kompanjone.

Politični skeb! Veste kdo je politični skeb! Tisti, kateri ob volitvah glasuje za kapitalistične kandidate. Kapitalistom je politični skeb ravno tako dobrodošel, če ne le bolj, kakor strokovni skeb, kateri krade delavcem kruh ob času štrajka. Kdor glasuje za Tafta, Wilsona ali Roosevelta, ta je politični skeb! Ne bodite skebje! Glasujte za Debsa in bodite delavci!

Intrige in laži župnika Sojarja.

Čičaški župnik Sojar ščeva v "A. S." slovenske delavce zoper sodruga Kristana in socialiste sploh z jezuitičnimi zavijanjji in podlimi lažmi, češ da uči sodrug Kristan revolucijo.

Župnik Sojar je nesramen lažnik in sloben zavijač resnice, dokler ne dokaže kje in kdaj je sodrug Kristan hujskal jugoslov. delavce na krvavo in nasilno revolucijo!

Župnik Sojar, zakaj se boji priti na shod 3. novembra? Zakaj nečete vpričiti delavcev, ki naj bodo Vaš in naš sodnik, socialistom enkrat za vselej povedati to, kar jim gre, ter tako obvarovati slov. delavce, kojih blagor ste poslani varovati po svoji trditvi pred zmotno. Svoboda govora Vam je garantirana! Sedaj pokažite svojo veliko ljubezen do slov. delavcev. Stopiti na branik svojega nauka in poklica, sicer Vas zadene še hujša obsodba od strani slov. delavcev, od katerih živite. Papir je mrtev in se pusti mazati kakor kdo hoče! Pridite osebno pred delavce, kakor prihajamo mi, ter pokažite svojo toli hvalisano modrost in učenost! Kaj brenčite, kakor čuri-muri v travi! Pridite na dan kakor mož, da se enkrat za vselej pomenimo!

Le človek, ki je izgubil zadnji čut poštenosti, časti in dostojnosti ter se ponižal na najnižjo moralno stopinjo, je zmogel takih brezvestnih in neznačajnih pobalinstev, kakršnih se poslužuje zanje že čase zopet čičaški slovenski župnik Anton Sojar v svoji ostudni gonji zoper slovenske socialiste. V svojem satansko-zlobnem gnev, katerega povzroča v njegovi do skrajnosti pokvarjeni duši za nas veselo in ostručujoče dejstvo, da socialistična misel vrlo in nezmagljivo prodira med najtanjše plasti slovenskih delavcev v Ameriki ter zadobiva med njimi trdna in neomajna tla, vsled česar rapidno in nevdružno pada moč in upliv vsakovrstnih za človeško družbo nekoristnih institucij ter iz njih prihajajočih individov, v tem gnev in neukrotljivi maščevalnosai se župnik Sojar poslužuje nanizkotnejših lopovščin, da bi škodil našemu za izboljšanje bednega delavskega položaja velevažnemu gibanju ter omalovažil velik pomen in uspeh Kristanovih shodov za naše socialistično gibanje.

Najprvo je prišel s predrznimi izjavami ter pozval sodr. Kristana na javno debato v trdni zavesti, da socialisti ne bomo sprejeli njegovega poziva. Jugoslov. soc. klub št. 1 pa je v sporazumu s Slov. sekcijo J. s. z sprejel ta

Delavec zblaznil vsled zgube prihrankov.

V Gladstone, Mich., je pred kratkem bankrotirala banka D. Hammel & Sons, vsled česar je več delavcev zgubilo svoje prihranke, kakor je to v Ameriki že navada. V strahu, da zgubita svoje težko prislužene prihranke, sta do sedaj zblaznela dva delavca. Eden izmed njih pa je imel v banki \$450 in je naročil banki nekaj dni pred napovedbo poloma, da naj jih pošlje neki banki v Belgijo, toda banka tega ni storila, o čemer je bil nesrečnik tudi obveščen. Kakor je revizija dognala, bodo vložniki dobili samo 15% od vložnega denarja. Banka je bila privaten zavod.

Čas bi pač že bilo, da bi se merodajni faktorji pobrigali za varnost posameznih bank ter tako obvarovali vlagatelje pred velikimi izgubami. Delavci bodite previdni, kam polagate svoj denar!

Neki kapitalistični modrijan je iznašel, da so draginjo živil provzročili slabe ceste. Kako modro! Well — kdo je pa kriv, da so ceste slabe?

poziv ter pozval župnika Sojarja na dvoboj "z uma svitlim mečem." To pa mu je zaprlo sapo. Z namenom, da skrije svojo bojazn ter nameče javnosti peska v oči, je začel pisariti v "A. S." gorostasne budalosti, zlobne laži in zavijanja o socializmu in socialistih. Mi na te napade nismo odgovarjali v nadi, da na javni debati 3. novembra obračunamo z njim po zasluženju in kakor se za take intrigante, kakor je župnik Sojar, spodobi.

Toda župnik se je streznil ter spiznal da se je ugriznil v jezik in da je nesmrtna blamaža zanj neizogibna, ako se udeleži debate. V svojem obupnem položaju je minuli teden v "A. S." ponovno nabruhal v svoji nizkotnosti nove laži in zavijanja, v katerih piše med drugim: "... začetek in konec vsakega njegovega (Kristanovega) predavanja je: "Revolucija in revolucija! Delavec vzdigni in upri se in spuntaj se zoper kapitaliste in vojska naj bo in kri naj teče — magari v potokih!..."

Vsako, kdor je poslušal Kristanov govor, mora vedeti, da je to do krajinosti podla laž, kakršne je znožen samo intrigant župnik Sojar, kajti Kristan kot socialist ne more priporočati nasilstev, ker socialistične stranke po vsem svetu streme po tem, da si osvoje zakonodajne in zakonodajnevalne zastope, potom katerih bodo postavnim putem uveljavljale svoje zahteve. Ameriška soc. stranka je na svoji zadnji konvenciji celo sprejela točko, ki določa izključitev vsakega člana, ki bi utegnil priporočati in uveljavljati nasilje (sabotažo) v doseg soc. ciljev.

Iz vsega intriganstva Sojarjvega pa je očitno, da hoče naščuvati nezavedne delavce zoper sodruga Kristana in slov. socialiste sploh, da bi se ti delavci v svoji nevednosti spozabili ter z nasilji zanesli na Kristanove shode prepir in nered, kar bi jemalo ugled in upliv slov. socialističnemu gibanju v Ameriki. To je srčna želja župnika Sojarja in njegove klike.

Da pa "Proletarčevi" čitatelji spoznajo, kako bujno-podle evice eveto na njivi duševne revnosti župnika Sojarja, prinašamo del njegovega dopisa:

"Gospod Ethin Kristan še vedno hodi po Ameriki od kraja do kraja in iznanjuje evangelijski socializma. Ni prišel v Ameriko z namenom, da bi delil dobrote revnim delavcem, kajti njegova roka je prazna in nič ne da, rada pa vzame, če se mu kaj da; in odkar potuje ta plačani, importirani socialist po Ameriki, ni privoščil nasilja"

(Nadaljevanje na 2. strani.)

In kaj sedaj...?

Milica je zapustila po štrajku prizadet premogovni distrikt v West Virginiji. Štrajkujoči premogarji so oddali na ukaz milice vse orožje s katerim so se branili pred kompanijskimi janičarji. Sedaj so brez obrambnih sredstev, a oboroženi kompanijski detektivji in morileci so se vrnili, takoj ko je milica odšla ter pričenjajo svoje prejšnje barabsko delo.

Štrajkarji so poslali guvernerju Glascocku obvestilo, da kompanijski hlapeci ponovno napadajo rudarje, z namenom, da jih prisilijo k povrnitvi na delo. Obenem ga pozivljajo, da prepreči nadaljno napadanje, sicer bodo štrajkarji ponovno prisiljeni braniti se s silo, kar bo nedvomno provzročilo nov boj na življenje in smrt med štrajkarji in kompanijsko stražo.

Guverner se je baje izrazil, da hoče zopet razglasiti bojno stanje ter vrniti milico, kakor hitro bo kompanijska straža izvršila prvo nasilje.

Štrajk v Utah.

Situacija v Bingham, Utah, in Ely, Nev., je ostala nespremenjena zadnji teden. Kompanija dela na vse kriplje na to, da bi med štrajkarji zanetila narodnostno politno in versko sovraštvo ter tako omajala slogu med štrajkarji, toda do sedaj so ostale vse te satanske nakanke brez uspeha.

V Bingham so najeli profesionalne pretepače in morilece, ki so izvršili več brutalnih nasilj nad stavkujočimi rudarji.

Štrajkarji so mirni in ne kažejo prav nobene volje kršiti zakone. Kršitelji zakonov so kompanijski hlapeci, ki hočejo v svoji skrajni podlosti izvabiti delavce iz zakonitih mej ter tako dobiti povod za brezobziren napad. Med posebnimi šerifi je dosti takih, ki so presedeli več let v državnih ječah.

Predsednik Moyer je prišel nazaj v ozemlje štrajka. Upanja na spravo ni nobenega.

Velika večina štrajkujočih rudarjev v Bingham-u so Grki, kojih domovina je ena izmed najrevnejših na svetu. Prišli so v Ameriko, da si olajšajo svoj položaj. Sicer navajeni revščine že od mladih nog vseeno niso mogli vstrajati s sramotno nizko plačo, katero so dobivali v teh bogatih rudnikih. Njihova plača v marsikaterem slučaju niti \$500 na leto ne znaša. Da s tako plačo ni mogoče danes živeti, kaže dejstvo, da so bili tudi grški rudarji prisiljeni poslužiti se zadnjega sredstva za izboljšanje svojih življenjskih razmer. Njihovi glavni zahtevi sta: Zadostna plača za človeku primerno življenje ter pravica, da se smejo pridružiti svojim organiziranim bratom.

Moritev na debelo.

Kadar se kakemu "odličenemu" ameriškemu državljanu zgodi kak krivica, naj bo majhna ali velika, tedaj je v kapitalističnem časopisju ogenj v strehi. Ako se ob tej priliki spomnimo grozne Titanicove katastrofe, lahko vemo, da se je o bogatinnu Astorju pisalo več, kakor o vseh drugih poldrugi tisoč žrtvah. Isti slučaj je sedaj, ko je bil Roosevelt obstreljen. O njem se več piše, kakor o vseh stotisočih, katere zahteva ameriška industrija za svoje žrtve. Na dolgo in široko se razpravlja, kako in kaj bi se ta napad lahko preprečil, a le malo-kdo kdaj razpravlja o tem, kako in kaj bi se dalo omejiti število delavskih žrtv, ki so šle leta 1908 616.295 mrtvih in ranjenih, skoraj dvakrat toliko kakor Japonsko-ruska vojna.

Atentat na Roosevelta.

Minuli teden je v Milwaukee, Wis., neki John Schrank iz New Yorka streljal na Roosevelta ter ga zadel v orebrje. Rana je ostala brez hujših posledic. Roosevelta so pripeljali iz Milwaukee v Chicago v posebnem vlaku, kjer je ostal v Mercy bolnišnici do zadnjega ponedeljka, ko so ga prepeljali na njegov dom v Oyster Bay, N. Y.

Kapitalistično časopisje je takoj po napadu dvignilo silen krik, da je napadalec socialist itd., a pozneje je moralo isto ugrizniti kisljo jabolko, da napadalec nima ničesar opraviti s socialisti, marveč da je neodvisen ameriški državljan, ki je vedno podpiral in glasoval za kapitalistične stranke.

Motiv za usmrnitev Roosevelta mu je dala baje vizija svoječasnega umorjenega predsednika Me Kinleya, ki mu je sporečil, da je Roosevelt pravi njegov morilec in da naj ga zato maščeje.

Kdor hoče, to lahko veruje, a trezen človek tega ne more vrjeti, istotako tudi ne, da je John Schrank blazen.

Da ima ta napad svoje korenine neke drugje, je gotovo, a kje, tega se pa se danes ne more z gotovostjo trditi.

Berger v volilnem boju.

Sodrugi in kongresman Victor L. Berger je ponovno kandidat v svojem distriktu. Po večtedenski govorniški turi po Zdr. državah se je vrnil v svoje mesto Milwaukee, kjer hoče pomagati socialistični stranki do zopetne zmage. V enem izmed svojih govorov je dejal: "Moji tovariši kongresmani so pravi gospodje in zvesti — svojemu razredu. In jaz upam, da bodo naši kongresmani, kadar pridejo v Washington, ostali tako zvesti svojem, to je, delavskemu razredu, kakor so zvesti republikanski in demokratski kongresmani kapitalističnemu razredu."

Svoje nasprotnike v Milwaukee imamo tam, kjer smo jih hoteli imeti, ko so združeno nastopili proti nam; saj vemo kaj so. Na zadnjaška republika se postavili na napreden demokratski tikel proti meni. Mi pa moramo vseeno zmagati, a ne samo v mojem distriktu, marveč tudi v sednem četrtem.

Vse drugo je postranska reč v letošnjem volilnem boju, glavna stvar je dejstvo, da je delavec izkoriščen in da je zato treba izkoriščanje odpraviti. Jasno sliko o tem izkoriščanju nam daje poročilo, da je l. 1909 povprečno vsak delavec v Združenih državah produciral s svojim delom vrednost, enako \$1.200, a isto leto pa je dobil plače samo \$580. Ostanek je pograbil kapitalist. To je vprašanje, okrog katerega se morajo vsa druga sukati.

Sicer socializem ne bo prišel kar ob določeni uri, a da pride sploh, to mora biti dolžnost delavcev. Tudi kapitalizem ni prišel kar čez noč, tudi kapitalizem se je moral boriti za zmago. Veliko socializma bomo že mi dočakali, a popolen socializem bo prišel s časom. Ta čas pa je odvisen od delavcev samih; zato na delo za socializem!"

DENUNCIJANTJE ZOPET NA DELU.

Ista klika, ki je denuncirala sodruga Kristana na naselniške oblasti kot nevarnega anarhista z namenom, da mu zabrani vstop na ameriška tla ter tako prepreči njegovo veliko nameravano delo v prid Jugoslov. soc. zveze, ista klika je bila ponovno na svojem podlem delu, ko je hotela preprečiti Kristanov shod v Springfield, Ill. Kakor v New Yorku, je tudi tu denuncirala Kristana kot anarhista na tamkajšnje mestne oblasti, a kakor pri naselniških oblasteh so tudi tu dosegle te nizkote in propale duše le blamažo, ko so oblasti sprevidele, da so bile nesramno nalagane. Ti "krokarji" so se izdali s svojim, samo denuncijantom lestnim krakanjem.

Vojna na Balkanu.

Vojni moloh je odprl svoje nenasično žrelo na Balkanu. Zveza balkanskih držav, to so: Bulgarija, Srbija, Črna gora in Grška se borijo proti Turčiji. Črnogorci, ki so prvi pričeli vojno, so po poročilih dosegli že več zmag nad Turki blizu Zadra. Bolgarske, srbske in grške čete prodirajo proti mestu Adrianopolu, ki je nekaj kilju do glavnega mesta Turčije Carigrada.

PROGRAM KRISTANOVIH SHODOV.

Oktober.

- 26. Gary, Ind.
- 27. Indianapolis, Ind. (slov. in hrv. shod).
- 28. Po možnosti v Clinton, Ind.
- 30.—31. Detroit, Mich.
- November...
- 3. nov. nedelja Chicago slov. shod.
- 12. torek Lorain, O.
- 13. sredo Cleveland, O.
- 14. četrtek Colwood, O.
- 16. sobota Forest City, Ia.
- 17. nedelja New York

Socialistični pregled.

KRISTANOV SHODI.

(Poročilo s pota.)

Dne 30. sept. sva se z sodrugom Kristanom poslovila od zavednih in gostoljubnih sodrugov v Kansasu in se napotila v zapadno državo Wyoming. Po dvodnevi vožnji brez kakšnega posebnega dogodilja, sva dospela v mesto Rock Springs, Wyo., kjer se je imel vršiti prihodnji shod. Omeniti moram, da se nahaja to mesto v pravi puščavi. Vse naokoli je sam pesek, iz katerega raste nekaka trava, katera je podobna bolj malemu grmovju, kakor čemu družemu. Večina Slovencev dela v premogokopih; precejšnje število jih je tudi, da imajo gostilne in prodajalnice. Delavske razmere, kakor so mi povedali, so še precej povoljne v primeru z drugimi naselbinami. To se je tudi videlo na splošno.

Ob osmi uri zvečer je bil odprt shod. Sodr. Kristan je govoril kako poldrugo uro. V živni in lahki umljivi besedi je opisal razvoj človeka in njegovega boju za obstanek od pamtiveka do današnje dobe. Dokazal je, kako je bil prvi človek gospodar svojega dela in danes suženj istega, oziroma sedanje kapitalistične družbe, katera lastuje vsa sredstva, ki so potrebna za obstoj sedanje človeške družbe. Po shodu se je vršila kolekta, katere je bilo \$29.00.

Drugi dan se je imel vršiti shod v bližnji naselbini Superior. Ker sva pa izvedela, da je le malo Slovencev tam in potna zveza jako slaba, pri tem tudi časa ni bilo, se shod torej tam ni vršil.

Iz Rock Springs sva se podala v Chisholm, Minn., kjer se je imel vršiti shod 5. t. m. ob sedmi uri zvečer. Prišla sva tje ravno o pravem času. Shod se je vršil v lepi finski dvorani, katera je last finskih sodrugov. Kristanov govor je bil sličen onemu v Rock Springs. Za pokritje stroškov se je nakolektala svota \$7.95.

Dne 6. okt. se je vršil shod v Aurori, Minn. tudi v finski dvorani. Ko sva prišla kmalu popoldan v to naselbino, je naju na kolo dvoru pričakovalo precejšnje število naših sodrugov, kateri so naju spremili do rodbine Kovač. Takoj na to so se na ulici zbrali finski gošči in zaigrali med drugimi "Marsaillezo" in "Internacionalo". Nato smo odkorakali v dvorano, kjer so ponovno zaigrali. Ob treh uri je bil shod odprt in nato je bil soodr. Kristan predstavljen kot govornik. Shod se je vršil v najlepšem redu. Poslušalci so z napeto pozornostjo sledili predavanju do konca. Na koncu shoda se je vršila kolekta, katere znesek je bil \$12.80; knjig se je razprodalo za \$6.60. Kar se tiče naših sodrugov in agitatorjev v Minnesoti, moram reči, da imajo jako težavno stališče. Delavstvo po rudokopih je še vse neorganizirano. Kakor hitro izve družba za kakšnega nezadovoljnega, ga takoj odpusti od dela. Po navadi so taki nezadovoljnejši takoj zapisani v črni knjigi rudarskih družb. Tisti, ki ve, kaj se to pravi, biti zapisan pri družbi v črni knjigi, razume tudi potem stališče naših sodrugov. Pri vsem tem se pa naši sodrugi dobro pripravljajo za razredni boj, zlasti že v Aurori.

Iz Aurore sva se podala v Calumet, Mich. Spotoma sva se ustavila v mestu Duluth in sva se seznanila s tamšnjimi angleško govorečimi sodrugi, kateri so jako živahni sedaj. Imajo postavljen cel volilni listek. Sodr. Kaplan je kandidat za kongresmana. Mesto Duluth se razteza ob jezeru Superior in je jako snažno v primeru z drugimi mesti. Plače v tem mestu v primeru po drugih krajih so dovoljne. Blizu Dulutha bodo sedaj postavili velike točilnice za železo, v katerih — kadar bodo dogotovljeni — bodo delalo več tisoč delavcev. Angleški sodrugi so mnenja, da bi bilo jako dobro, ako bi se že sedaj začeli tam naseljevati razredno zavedni delavci. Ako pridejo tukaj taki delavci, potem bodo lahko dobili kontrolo čez delavce, kateri bodo pozneje prišli in se bodo radi tega tudi lažje in boljše organizirali.

Ko sva se vozi po Michiganu, je isti dan tudi Roosevelt potoval v posebnem vlaku in govoril v tej državi, kar je tudi provzročilo, da je imel naš vlak eno uro zamude. Šlo se je pač za kapitaliste. V Calumetu se je vršil shod v mestni dvorani. Otvorjen je bil zaradi najine zamude šele ob deveti uri. Ker je tu hrv. soc. klub, je govoril Kristan v hrvaškem jeziku. To pa nekaterim Slovincem ni bilo po volji in so se rajši odstranili. Občinstvo je Kristana burno pozdravljalo, ravno tako tudi njegov govor. Kolekta je bila \$5.75.

Mesto Calumet je snažno in jako mirno. V njem se ne vidi tiste živahnosti kot se nahajajo po drugih krajih. Obdano je vse naokoli z globokimi bakrenimi rudniki iz katerih puhti gorak zadušljiv zrak. Tudi tukaj so rudarji še neorganizirani in kot take jih kapitalisti neusmiljeno izkoriščajo. Dne 12. t. m. se je vršil shod v Springfieldu, Ill. Tu so bili pa zopet naši dobri črni prijatelji na delu. Pri mestnih oblastih so denuncirali Kristana kot anarhističnega ter da se bo vršil anarhistični shod ne pa socialistični. Ob osmi uri zvečer, ravno ko se je imel shod otvoriti, se pripeljejo v avtomobilu: mestni župan, policijski načelnik, šerif, nekaj policajev in detektivov, z ukazom, da se shod ne sme vršiti. Ko to slišim, se podam k županu, kateri je sedel s svojimi tovariši v avtomobilu in ga vprašam za vzrok. Povedal mi je le toliko, da je dobil od gotove osebe zapriseženo izjavo, da je Kristan anarhist, da so letaki pisani v anarhističnem duhu in da bo to anarhistični shod. Ko mu pa vso zadevo pojasnim, kako in kaj da je, da se vsi Kristanovi shodi vrše pod okriljem socialistične stranke, da je Kristan mestni svetovalec ljubljanski izvoljen od stranke same, da je prišel v Ameriko le na povabilo tukajšnje soc. stranke, da bi tukaj govoril za sedanjo predsedniško volitev, da je bil tudi pri prihodu iz Evrope v New Yorku pridržan zaradi enake denunciacije, katero so naredili naši črni prijatelji: ker je pa on dokazal, da ni resničen, je bil od naselniških oblastij takoj oproščen. Ker je župan bil zmožen tudi nemško govoriti, je govoril tudi Kristan z njim. Vse to pa je spravilo mayorja v jako neprijeten položaj. Sprevidel je, da se je vjel na limanice. Da so ga lopovi nalagali. Da se pa gotovi blamaži pred svetom izogne, je privolil, da se shod lahko vrši, ako je prirejen od soc. stranke in če bo Kristan govoril o socializmu. Dali smo mu drage volje častno besedo, da je resnica.

Naši dobri črni prijatelji imajo zopet eno blamažo več na kosmati duši. Fej, izdajalec! — Ko smo bili gotovi, da se shod lahko vrši, smo šli takoj v dvorano. Slovensko pevsko društvo "Prešeren" je zapelo par pesmi, na kar je nastopil takoj soodr. Kristan. Na shodu je bilo veliko ljudi iz Virden, med katerimi je bilo precejšnje število Kristanu dobro poznanih sbojevnikov iz stare domovine. Kolekta je bila \$11.06; knjig se je razprodalo za \$10.25.

V nedeljo se je shod vršil v St. Louis-u, Mo. Prišla sva že malo pozno, ker nisva mogla dvorane takoj dobiti. Vršil se je namreč velik soc. shod. Otvorjen je bil že ob dveh popoldne. Na shodu je govorilo več govornikov v angleškem, nemškem in hrvaškem jeziku. Ko se je soodr. Kristan prikazal, je bil burno pozdravljen. Kmalu nato je bil tudi pristavljen. Njegov govor je napravil prav dober vtis na poslušalce. V lepi hrvaščini je kaj živo razlagal o človeških družbi, njenih nalogah ter sedanjem položaju. Poslušalci so ga mnogokrat prekinili z burnim ploskanjem. Na shodu je bilo pričujočih kakih petsto oseb, po večini Hrvati, nekaj tudi Slovencev. Kolekta je bila \$19.00.

V St. Louis-u je socialistično gibanje jako živo. Sedaj se, vrše neprestano shodi po dvorinah in mestnih ulicah.

Dne 14. t. m. se je vršil shod v Livingstonu, Ill., katero mesto je mala premogarska naselbina. Shoda se je udeležilo po razmerah precejšnje število. Kristan je govoril poldrugo uro. Kolekta je bila \$7.65.

Ob koncu se pa iskreno zahvalim vsem za gostoljubnost, katero ste nama izkazali na najinem potovanju. — Živel!

Frank Podboj.

Kristanov shod v Chicagi.

Zadnjo nedeljo dopoldan se je vršil v Chicagi, Ill., v Narodni dvorani dobro obiskan hrvaški shod, na katerem je govoril soodr. Kristan. Na shodu se je prodalo za lepo svoto soc. literature in tudi kolekta je bila precejšnja. Na shodu je bilo okrog 400 oseb.

Obsodba soc. poslanca.

28. septembra dopoldne je bila razglašena obsodba proti socialno demokratičnim poslanecema Borchardt in Leinert. Kakor znano, je predsednik pruske zbornice pozval Borchardta, naj zapusti dvorano, kar pa ta ni storil. Nato ga je dal predsednik iztirati s policijo. Leinert se je pa tako vsedel k svojemu tovarišu, da tega niso mogli drugače iztirati, kakor da so še njega. Obtožba proti Borchardt in Leinert se glasi zaradi kaljenja hišnega mira in zaradi zoperstavljanja državni oblasti. Obsojen je na 100 mark globe. Državni pravdnik je predlagal trimesečni zapor. Leinert je bil obsojen na 50 mark globe zaradi zoperstavljanja državni oblasti.

Zoper draginjo.

Pruska državna vlada je dovolila sledeče: uvoz sveže govedine iz evropske Rusije, uvoz svežega govejega in prašičevega mesa iz Srbije, Rumunije in Bolgarije za večje število večjih mest, ako bodo prodajali meso za kolikor močje nizke cene, pri odločitvi katerih bodo sodelovale tudi oblasti in če dolo mesto takoj komentirati, uvoz svežega prašičevega mesa iz Rusije za vzhodna pruska mesta, uvoz goveje živine iz Nizozemskega v javne klavnice. Dalje preključuje vlada prepoved za uvoz sveže govedine iz Belgije, kontingent prašičev iz Rusije za vzhodno Slesijo se poviša. Dalje je bilo sklenjenih več odredb glede tarifov in zvezni svet naj občinam, ki vodijo prodajo mesa, zakonito jamči, da se zniža ceni na od 35 ali 27 mark na 18 mark.

SOCIALDEMOKRATIČNA ZMAGA.

Dunaj, 1. oktobra. Pri današnjih ožjih volitvah za državno zborni mandat v okraju Landstrasse, je bil krščanski socialni kandidat Prochazka poražen in izvoljen soodr. Müller z 8230 glasovi za državnega poslanca. Prochazka je dobil le 7237 glasov. Boj je bil srdit, po vsem okraju je bilo veliko število policistov razpostavljenih, ki so seveda večkrat delali v prilog krščanskim socialcem. Na vso moč so se tudi krščanski socialci trudili, da bi pridobili nemške nacionalce. Po okraju je vozil avtomobil krščanskih socialcev, v katerem so sedele bele oblečene šolarice in trosile po cesti sladkorčke, zavite v papir, na katerem je bilo zapisano: Volite Julija Prochazko! Volilni izid je bil razglašen na shodu pri Drehering, ki je bil ogromno obiskan. Z nepopisnim veseljem so sprejeli socialisti izvolitev Müllerjevo.

Bolgarski socialisti proti vojni.

Sofija, 3. oktobra. Socialisti so priredili predvčeršnjem veliko demonstracijo pred kraljevo palačo proti vojni. Kmalu so jih obkrožili dijaki in pasanti, ter so priredili demonstracijo za vojno. Mnogi se kmalu silno narastla in je napadla socialiste. Tudi policija je pomagala. Socialno demokratičnega tajnika, sodruga Wlasova je nekdo sunil z nožem. Wlasov je bil takoj mrtev. Policija je napravila čez nekaj časa "mir". Kmalu nato je bilo razglašeno izjemno stanje za vso deželo.

— Socialno demokratičen poslanec smrtno ponesrečen. Socialno demokratični poslanec Rollwagen iz Hamburga je napravil pred časom izlet v Musavsko alpe. Na potu v Sechartschroffen je padel z višine 400 metrov ter se ubil.

— Proti zračni vojni. Medparlamentarna unija je sklenila, da se izvoli posebna komisija za rešitev vprašanja glede prepovedi zračne vojne. Ta predlog unije so podpirali vsi zastopniki razen 2 Francozov.

V socialistični družbi ne bo štrajkov, niti izptij; ne bo razrednega boja niti vojne.

Intrige in laži župnika Sojarja.

(Nadaljevanje s prve strani.)

Šemu slovenskemu delavstvu niti ene tolažilne besede, niti enega bodrilnega nauka, temveč začetek in konec vsakega njegovega predavanja je: "Revolucija in revolucija! Delavec, vzdigni in upri se in spuntaj se zoper kapitaliste in vojska naj bo in kri naj teče — magari v potokih!..." To je vsa tolažba, ki jo ima gospod Kristan na jeziku za utrujenega, revnega delavca v Ameriki. — Uprimo se, spuntajmo se in revolucija naj bo! Dobro! Povejte nam, gospod Eitbin Kristan, ali naj se res Slovenci v Chicagi vzdignemo in ubijemo McCormicka? Vi, ki zanašate med naš narod v Ameriki misel revolucije, ali bo res slovenskim delavcem v Chicagi kaj pomagalo, če se spuntamo in ubijemo McCormicka? Ali res mislite, da s tem, če ubijemo McCormicka, da bodo mašine v McCormickovi tovarni postale naša slovenska last? Ali res mislite, da mi v Ameriki moremo in smemo krasti in ubijati pri belem dnevu? Tudi za Ameriko velja peta božja zapoved: Ne ubijaj! in sedma božja zapoved: Ne kradi! in kdor se pregreši zoper te zapovedi, ga preganja eden policaj, in če je eden policaj premalo, prideta dva, in če vsi policaji ne zadostujejo, so poklicani vojniki in cela armada! Zatorej nikar ne pridite vi, gospod Kristan, s tem naukom revolucije v Chicagi, ker vsak delavec ve, da je neumnost misliti, kako bomo v revoluciji ubili McCormicka in njemu pokradli celo fabriko. Tudi se ne nabeđe ne bo upal storiti kaj takega, ker vsakdo ve, da to ni varno.

Nikar ne rabite besede: revolucija

S to besedo samo pozivljate ljudi na boj! Jaz pa, s Kristusovim evangelijem v roki, ne želim boja, ne hujškam naroda na revolucijo, ampak rad pa vidim, če v današnjih težkih časih pride z lepo, mirno besedo, z lepom, koristnim naukom, s pametnim predlogom v korist revnemu delavcu. Delavec vpraša: kaj je danes dobro za me, kaj bo jutri dobro za me, kaj je dobro za mojo družino danes in jutri — povej, govori, svetuj! Poslušal te bom, ubogal te bom, pokaži, svetuj, pomagaj! Ali gospod Kristan ima na vsa ta vprašanja samo en odgovor: revolucija, ubijte McCormicka in pokradite mu vse mašine! Naj to stori Kristan sam, ne kak delavec v Chicagi, in če to stori, bo še težje šel iz Amerike, kakor je notri prišel.

So pa zopet drugi, bolj pametni in bolj hladnokrvni socialisti nego je Kristan in ti pravijo: Dajmo mi delavci poštenim potom okupiti vse mašine bogatinov in potom bomo mi delavci imeli ves ta profit, ki ga danes naredimo mi z mašinami za kapitaliste. In ti socialisti, ki hočejo poštenim potom dobiti v roke mašine, imajo stokrat večkrat pameti kot Kristan, ki je nas prišel v Ameriko dražiti z bojnim klicem: revolucija! revolucija! Da bo naša revolucija končana, vam pa še to povem, da bi marsikaka pridna in poštena in delavna slovenska gospodinja lahko z metlo uprizorila revolucija nad kakim "kranjskim", mladim socialistom, ki je pri njej dolgo jedel in pil in nazadnje pobegnul; samo, če bi prišel spet v roke. — In če bi gospod Eitbin Kristan dosegel pri naših socialistih vsaj ta uspeh, da bi vsak kranjski socialist, ki je zdrav in ki dela, plačal pošteno delavnim našim gospodinjam, kar je dolžan — potem bi ga Slovenke povelilevale s slavošpevi in bi ga obsipale z lavorikami in venci!...

Revolta v ruski jetnišnici.

V jetnišnici v Nerčinsku, v kateri so nastanjeni politični in drugi kaznjenci, je izbruhnila revolta. Ko je bil eden kaznjencev boje zaradi surovosti kaznovan na tepen s šibami, so ostali jetniki proglasili gladovno stavko, kateri je sledilo več izvršenih in poskušanih samomorov. Dosedaj so se štirje usmrtili. Jetniki so se zatrupili s ciankalijem, ki so si ga bili na skrivaj preskrbeli. Tudi v ostalih šestih jetnišnicah, nahajajočih se v metu, so nastali nemiri, ker s kaznjenci zelo kruto postopajo.

Iz naselbin.

SWEETWATER, WYO. — Dve leti in pol sem že v tej naselbini, ki šteje osem slovenskih družin in nekaj samcev, pa še nisem čital dopisa iz te naselbine. Ne morda zato, ker smo prezaspani ali prenevedni, ampak zato, ker noben izmed nas nima potrebne vaje v tem poslu.

Da res nismo tako daleč ali pa nič za drugimi naprednejšimi naselbinami kaže to, da smo pred kratkem ustanovili soc. klub ter ga pridružili Jugoslov. soc. zvezi kot šte. 85. Takoj v začetku nas je pristopilo 26 članov, kar je za tako majhno naselbino, kakor je naša, že lepo število. Razumemo se med seboj prav dobro.

Edino, kar nas boli je, da je med nami še nekaj sotrpinov, ki nasprotujejo naši organizaciji. Ti ljudje ne vedo, kaj je socializem, kaj je kapitalizem, ti ne čutijo, kako kapitalizem vedno globokejši zasaja svoje kremplje v njihov život, ne čutijo velikih krivic, ki se jim gode v današnjih družbi, ko dobivajo od svojega dela samo eno petino tega kar bi morali, vsled česar se morajo v svojih življenjskih potrebah pri sedanjih visokih cenah živil omejevati na skromno življenje samo zato, da kapitalistični delodajalci žive v obilici in razkošju. Oni ne spoznavajo, da se jim godi krivica in to je za nje slabo. Dokler delavec ni v stanu spoznati, da je do skrajnosti izkoriščen in da je plača, katero dobiva, samo skromne drobtinice tega, kar bi moral dobiti.

Imejmo pa upanje, da bo tudi v njih zakrknjena srea sčasoma posijala solnce spoznanja, da bodo nam podali roke ter se kakor bratje pridružili naši soc. organizaciji. Podali nam bodo roke ter šli z nami v boj za dosego značnega delavstva nad kapitalizmom; kajti le v složenem nastopu vseh delavcev brez izjeme v narodnosti ali veri si morajo pridobiti to zmago. Zatorej kličem vam vsem, ki ste nam sedaj nasprotni v našem delu, spoznajite svoj položaj, premislite na svojo bodočnost ter bodočnost vaših potomcev; kakšna bo ista, ako se bodo razmere neprestano slabšale kakor se sedaj!

Kar se tiče Kristanovega dohoda sem v Wyomingu zelo občutljiva, da smo tako pozno zvedeli, da pride sem. Naša naselbina je oddaljena od Rock Springsa o kakih 5 milj. Kar nas je organiziranih sodrugov smo z veseljem koračali tja na Kristanov shod.

Nekaj nas sodrugov smo sodruga Kristana slišali že v starem kraju, zato smo ga tem želnejše pričakovali v tej oddaljeni deželi. Človek zadobi novih moči, odvega poguma, ako sliši v tujini socialistične nauke v svojem lastnem materinem jeziku. Kristanov govor je moral vzdrumiti vsakogar, komur je brezsrčni in neusmiljeni ameriški kapitalizem pustil le še trohice čuta in smisla za rešitev ter lastne volje.

Za Kristanom je govoril tudi njegov spremljevalec Fr. Podboj ter pozival navzoče, da naj čitajo samo take knjige in časopise, ki delavcem kaj koristijo, ne pa take, da naredijo delavce še bolj nezavedne in brezbržne kakor so. Pozival jih je, da naj se naroče na delavstvu zvesto socialistično časopisje, ki zastopa edino le delavske interese. Tak časopis je "Proletarec", na katerega bi moral biti naročen vsak slovenski delavec v Ameriki, potem bi pa ne bilo toliko nezavednosti med našimi rojaki.

Da, vsak slovenski delavec naj bo naročen "Proletarcu", vsak zaveden in organiziran delavec naj si pa to šteje v svojo dolžnost. Naj ne bo nobenega sodruga, ki ne bi bil naročen na "Proletarca".

Na prvi redni seji soc. kluba je bil izvoljen nasledni odbor: J. Bojda, tajnik; P. Hribar, organizator; J. Pintar, zapisnikar. Vse sodruga našega kluba opozarjam, da naj ne zamude redne mesečne seje, ki se vrši vsako zadnjo nedeljo v mesecu pri soodr. Pavel Hribarju ob 6. uri popoldan. Vsakdo naj prinese seboj člansko karto, da se mu znanke prilpejo nanjo.

Glede dela je pa pri nas nekako tako kakor drugod. Delamo po tri do štiri dni v tednu. Premog je 6. čevljev visok. Morda bi se

dalo kaj več zaslužiti, da bi nam manjkalo železniških voz.

Abstinentje tu nismo. Imamo dovolj milwauškega ječmenovega in dobrega californijskega eviga na razpolago, za denar seveda. S krepkim soc. pozdravom u vse — J. Bojda, tajnik.

Johnston City, Ill. — Poročam hočem o vsem, kar utegne zanimati čitatelje "Proletarca". Kmalu smo ravno pred volitvami, na tudi jaz poročam nekoliko o vačilnem boju, ki se danes bojuje širom Zdr. držav.

Pred kratkem je prišel v to mesto nek republikanski govornik, ki je hotel na cesti prirediti shod, a revež je govoril skoraj sam sebi. Še tisto malo število poslušalcev, ki jih je imel, niso bili njegovi pristaši. Ker je uvidel, da njegovo blamažo, je naposled uprshal poslušalce, ako bi hoteli zaklicati: živijo Taft, Roosevelt ali Wilson. Nobenega glasu ni bilo. Vse je molčalo, niti enega glasu ni bilo čuti. Nato je govornik vprašal, če bi morda kandidata Debus hoteli zaklicati živijo. Tudi da so vsi poslušalci z navdušenjem zaklicali, Hurra for Debus. Govornik je uvidel, da tu zanj nikake prilike in jo je odkuril.

Vse kaj drugega pa je bilo, kar je nas obiskal socialistični govornik. Ljudstvo ga je poslušalo navdušenjem.

Tu v Johnston-u se je zadnjič pojavil Slovenec, ki dela v klamu za republikansko stranko. Ta zaslepljenec in nezavednež, ki ima poleg drugih tudi to napako, da ga čestokrat obvladajo alkoholni duhovi, je dobil od republikanske stranke iz Chicage take, da jih ponuja slovenskim delavcem in jim priporoča, da naj ne volijo za drugega kakor J. Tafta.

Gotovo se ne zaveda svojega žalostnega posla, katerega opravlja, ko prodaja koristi izkoriščanih delavcev oni stranki, ki še in varuje delavske izkoriščevalce. Ko sta ga pa pred kratko opozorila dva slov. delavca na to, in ga svarila naj opusti to žalno delo, je odgovoril, da mu smo zato nasprotujeta, ker sta neveljavna, da bi zaslužil par dolarjev. Ja seveda, pri toliki zaslepljenosti ni misliti in pričakovati od njega kaj boljšega. Kih izdajce delavskega razreza je v sedanjem volilnem boju dvomno tudi med slovenskimi delavci precej.

Z delom se ne morem posebej pohvaliti. Zaslužek je pičel in di kar za nakladanje premovedno primanjkuje. Pri sedaj draginji so delavci z družino večji reveži.

Delavci, 5. nov. vsi na volitve oddajte svoje glasove kandidatom soc. stranke. — Naročil J. B.

Rudniška katastrofa v Avstraliji

V Lyell, Tasmanija, se je dogodila grozna katastrofa, kakeršne še ni poznala do sedaj zgodovina Avstralije. V rudniku je pričel goreti predzadnja sobota in s koncem minulega tedna so spravili na suho okrog 30 trupel nesrečnih rudarjev. Okrog 20 rudarjev še pogrešajo in nobenega upanja ni, da bi bil kateri izmed teh pri življenju. Tako znaša število vseh žrtev nad 50.

STE ŽE SLIŠALI KAJ O ZADRUŽNI TRGOVINI ALI KONSUMIH.

Podjetja vseh vrst vstanovljenih na podlagi združnosti, so v djetja bodočnosti; samo le-ta imajo zasigurno svojo bodočnost poleg drugih koristnih družabnih naprav, ki služijo v občo korist človeštva.

Kdor se želi poučiti natančneje o združnih podjetjih, — kar je treba znati vsakemu, ki se želi naobraziti naj nemudoma naroči knjigo "ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM".

Ki jo je založila slov. sekcija J. S. Z.

CENA KNJIŽICI JE 15c. S POŠTNO IN SE JO NAROČI PRI UPRAVLJIVSTVU Proletarca, 2146 Blue Island Ave., Chicago, Ill. Trgovci knjig dobe popust.

Razno.

NEKOLIKO ZGODOVINE.

Socializmu nasprotno časopisje vsaki priliki pisari o nevarnosti Sloveske družbe, ako bi dobil socializem moč in oblast. Zlasti klerikalno časopisje samo ne ve, kako bi naslikalo socialiste svojim čitateljem, da bi ti imeli tem več strah pred njimi. Socialisti so morali, požigaleci, dinamitarji, anarchisti in ne vem kaj še vse, tako je čitati. Vsi taki napadi, pa se navadno končajo z zaključitvijo, da je vlada, vladarji in drugi vrhovna gospoda najbolj varna, ako se nevarno ljudstvo nevarne nazaj v pravo krščansko in edino zveličavno cerkev. Toda zgodovina ravno te cerkve, pa nekoliko drugače govori.

Že sredi četrtega stoletja je klerikalno duhovništvo si podvrženo oblast in oblast raznih papežev. In kar je najbolj čudno, prvo tako nasilje je izšlo s strani papeža. Škof Lucev kalariški je spomnil arijanov, naklonjenega cesarja Konstantina na uničenje rodu kralja Jozef (stari testament) in dostavil: "Enako bi tebe lahko umoril s mečem."

Nauk glede nasilne oblasti je potem v petem stoletju popolnil Avrelj Avgusti. Smatral je, da je dovoljeno umoriti kneza, "če to dovoljuje pravičen zakon, ali če bog sam, začete vse pravičnosti, to zapove."

Pozneje se je razvil nazor, da me tiste kneze, ki jih cerkev poudi in blagoslovi, tudi cerkev sodi. Že papež Nikolaj I. se je ustavil kralju Lotarju kot namestnik božji na zemlji ter zahteval, da sme cerkev odstavljati kneze, ki niso pokorni božjim in cerkvenim zapovedim. Njegov naslednik Hadrijan II. je bil istega mnenja in se je prepiral z arditiga s kraljem Karlom Pleškim in Ludovikom Nemškim.

Papež Gregor VII. (1073—1085) pa še ni bil zadovoljen s tem. Ta je rekel: "Kraljevsko čast in izšli brezbožniki. Kdo ve, ali so kralji in knezi potomeci tih, ki so v svoji brezbožnosti in revznosti, po umorih, ropih in zločinih, tedaj ko je dič vladal svet, doseglo svojo oblast." To je bilo geslo v onem velikem boju, ki ga je vodil Rim za posvetno močjo, ki je navsezadnje končala s ponižanjem Henrika IV. na gradu Kanossa.

Cerkveno pravo pa je popolnil tem pogledu še papež Urban II., ki pravi: "Kdor v gorečnosti za katoliško cerkev umori izobčenega, ga ni smatrati za morilca."

Kar največ povoda so dajali takim razumevanjem vedni boji med posvetnimi vladarji in cerkvijo, oziroma cerkvenimi dostojanstveniki v Italiji, v Nemčiji in v Angleskem. Boji v teh deželah so trajali stoletja. V sredi teh bojev imamo n. pr. na Angleskem Ivana Salisburškega (12. stoletje). Zavzemal je povsem stališče klerikalnega testamenta ter je trdil: "Kdork sprejme oblast iz rok cerkve, zaraditega je nje služabnik. Kdor je pravi nasilnež (tiran), to je, kdor s silo tlači ljudstvo in ga tlači, ga smemo umoriti kot javnega sovražnika."

Tudi sloviti školastik Tomaž Akvinski se je pridruževal papežem nazorom in je rekel, da se sme nasilnega, trdovratnega odnosa klerikalnega kneza odstaviti in obsojiti na smrt.

Nedvomno je pripisovati neštene umore knezov v 14. in 15. stoletju posebno temu nauku, kak tati umor, vedno so ga skušali teologi opravičiti s tem, da je bilo to dejanje krščanska dolžnost. Imenujmo Ivana Parvus (Jean Petit). Ta je branil umor vojvode Ludovika Orleanskega, ki ga je izvršil njega stric in tekmeč Ivan Burgundski, rekoč: "Takega tirana sme in mora popolnoma opravičeno umoriti najemnik ali poveljnik, tudi z zvijačo in hile, ne glede na prisego in pogodbe in ne glede na izrek ali zapoved sodnika". Le nerad se je kontinuirski cerkveni zbor odločil, da je v dekretu z dne 6. julija 1415, ta nauk nejasno omejil. Omejitev je zahtevala največ, da sme vsak prejšnji podanik umoriti kneza, ki ga je papež proklel in odstavil.

Na tistem slovesnem zboru, ko so sklepali o tem, je bil proklet tudi Jan Hus, ki so ga izročili po-

svetni oblasti, da ga sežge, ker je cenil bolj svojo vest nego cerkveno avtoriteto.

To je vse bilo pred reformacijo, še tedaj, ko je vladal domala sam katolicizem.

Tudi protestantizem je zagovarjal umor. Luther je bil hud nasprotnik posvetnih oblastnikov. Ko je angleški kralj Henrik VIII. dal umoriti svojega prvega tajnika Cromwella, je slovesi protestantovski učenjak Melancthon napisal o tem umoru naslednje besede rimskega pesnika Seneka: "Ni ga darila, ki bi bilo bogu ljubše, nego je kri tiranova." In tem besedam je še dostavil: "Da bi bog navdihnil krepkega moža, da bi hotel umoriti tirana."

Povrnilo se zopet k rimskim papežem. Papež Pij V., ki je svetnik, je leta 1571 čisto prostodušno obravnaval s kraljem Filipom II. in vojvodo Albo o načrtu, kako bi naj umorili angleško kraljico Elizabeto, ki jo je izobčil in odstavil.

Kakor za papeža Pije II., tako so tudi za njega naslednika Gregorja VIII. večkrat obravnavali z angleškimi begunci, kako bi umorili Elizabeto. Če pa tega niso storili, ni vzrok naravnost čut, nego le, ker ji niso mogli do živca.

Dne 1. avgusta 1589 je francoskega kralja Henrika IV. zabodel neki dominikanec. Spovednik je morilca opustil greha, ker je umoril redovnik tirana, in je storil le bogu dopadljivo delo. Sobratje so ga slavili celo kot mučenika.

Precej važno vlogo so imeli pri vsem tem jezuiti, ker so tudi priporočali umore knezov skozi dve stoletji od 16. do početka 18. stoletja. Na pritisk je pozneje leta 1773 papež Klement XIV. razpustil jezuitski red. Ko pa so nazadnjaški elementi hoteli zopet priti do moči, ki jim je ginevala, so zahtevali, da se je l. 1814 zopet ustanovil jezuitski red.

Petnajst stoletj je teokratski in teološki nauk dovoljeval umore knezov. Pa poglejmo danes to organizacijo klerikalno in takoj bomo opazili, da je njeno stališče čisto drugačno. Tiranijo zagovarja danes, ko je postal klerikalizem najponižnejši hlapec kapitalističnega tiranstva.

Ni treba študirati, samo vsakdanje dogodke opazujemo, pa bomo vedeli pri čem smo.

HRVATSKI ZDRAVNIKI ZA JUKIČA.

Smrtna obsodba proti atentatorju Jukiču se opira na psihiatrično mnenje izvedencev doktor Langa in dr. Žirovičica, ki sta proglasila obtoženca za duševno normalnega in popolnoma zmožnega, da je prevdaril svoje dejanje, dasi so se tekom procesa pokazali na njem jasni simptomi, ki so ravno nasprotno potrjevali, da je namreč Jukič duševno abnormalen in da se ni zavedal svojega čina. Že med procesom je "izvedniško" mnenje obeh sodnih psihiatrov naletelo v zdravniških in zlasti v psihiatričnih krogih na živahen odpor. Pred par tedni pa je obdržala zveza zdravnikov v kraljevini Hrvaški in Slavoniji svoj letošnji glavni zbor, katerega so se udeležili zastopniki zdravniških organizacij iz vse dežele. Po rešitvi uradnih zveznih zadev je zagrebški psihiater dr. Herzog obširno referiral o omenjenem "izvedniškem" mnenju o Jukičevem procesu. Dokazal je na podlagi obsežnega materiala, da je to psihiatrično mnenje zagrebških sodnih izvedencev v svojih podlagah znanstveno popolnoma napačno in v svojem rezultatu skozinsko zgrešeno. Na podlagi njegovih izjavanj se je sprejela sledeča resolucija: Zveza zdravnikov v kraljevini Hrvaški in Slavoniji izjavlja na podlagi izvajanja referenta: 1. Izvedenci v procesu proti Jukiču psihiatrične preiskave in opazovanja niso vodili z ono natančnostjo, temeljitostjo in objektivnostjo, kakor zahtevajo predpisi eksaktne vede. 2. Tako postopanje izvedencev utegne hrvaško medicinsko vedo v oči laikov in strokovnjakov pri nas in v inozemstvu degradirati in izpodkopati njeno dobro ime. Zato zveza v obrambo ugleda medicinske vede in zdravniškega stanu neustvarno postopanje izvedencev obsoja tako v Jukičevem procesu kakor v vsakem

drugem slučaju. Vlada, ki je bila o nameravanem protestu zdravnikov izvedela, je napela vse, da bi ga preprečila. Kraljevski komisar Cuvaj je še v zadnjem trenutku poskusil, da bi ta referat spravil z dnevnega reda, zagrozil je zvezi, da jo bo dal zaradi političnega delovanja razpustiti, ako ne izpremeni svojega dnevnega reda. Vidi se, kako ta komisarji lopov trepetajo pred resnico. — Resolucija zdravnikov je napravila po vsel deželi globok vtis.

ITALIJANSKI SOCIALISTI PROTI VOJNI.

Italijanski socialisti so priredili na dan obletnice italijansko-turske vojne, 20. septembra, impozantne demonstracije proti vojni. V vseh večjih krajih, tudi daleč od industrijskih okoliš, so bili shodi in protestni obhodi in povsod so doneli klici: Proč z vojno! Milansko socialistično glasilo "Avanti" je posvetilo nedeljsko številko izključno le boju proti militarizmu in vojni. "Avanti" našteva grozopolno četo mrtvih, ranjenih, pohabljenih, katere je moralo italijansko ljudstvo žrtvovati roparskemu pohodu v Tripolitanijo. Po uradnih podatkih so doslej izgube italijanske armade v Tripolitaniji: 1405 mrtvih in 2556 ranjenih. K tem številkam je treba prišteti še neznanu število onih, ki so umrli za kolero, tifusom in mrlico. Na lajdah so pripeljali z bojišča v domovino 17.492 bolnih in ranjenih. Treba je pa pomisliti, kako veliko gmočno bedo je povzročila vojna in Italiji, čeprav vlada taji. S plamtečimi besedami se obrača "Avanti" proti nadaljevanju vojne in proti militarizmu, ki ga ne zdržujejo vlade le zaradi miru, kakor vedno zatrjujejo, temveč edinele zaradi vojne. Ob sklepu članka pravi "Avanti": "Prenjanje shodov, pisanje člankov proti vojni, to še ne pomaga. Dolžnost socialistične stranke je, da zastavi vse sile za svoj protimilitaristični program, prav sedaj ob živnetku orožja, vočigled krvavemu klanju, med zdihni ranjenec in umirajočih, vočigled opustošenju narodnega gospodarstva!"

Melanholija. Mnogi zdravniki so edini v tem, da aje melanholija pobitost duha in mnogokrat posledica slabe hrane ali pa nezadostnega prežvečenja hrane. Melanholik je pobit, tužen in nesrečen. Ako je vzrok te bolezni kak nered v prebavi, morali bi rabiti Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, ki bo hitro iztrebilo prebavne organe in izčistilo kri. Čista kri bo dala novo moč, novo življenje bolniku. Njegova hrana mora biti skrbno izbrana in povse prežvečena. Trinerjevo ameriško grenko vino je priznano sredstvo pri izgubi slasti, lenobi čreves in vseh neredih prebave. Ako katerikoli član družine nenadoma oslabi na duhu ali telesu, dajte mu Trinerjevega ameriškega zdravilnega grenkega vina.

Poslednja želja umirajočega skopuha.

Te dni je v Budimpešti umrl lastnik poslopja, v katerem je nastanjeno kraljevsko gledališče, Karol Kraus, v tarosti 74 let. Mož je bil celo svoje življenje velik čudak, ali bolj veliki skopuh. Ko se je bil pred desetletji priselil iz Češkega, si je najprej kot mesar in pozneje kot veletrgovca z živino pridobil milijonsko premoženje. Kljub temu pa je živel tako skromno, kakor da bi se nahajal v najsiromašnejših razmerah. Tako je n. pr. že nekaj let sem za šest vinarjev sira in košček kruha tvorilo njegovo edino večerjo. Svojim revnim sorodnikom ni nikoli privoščil podpore. Ševeda je ravnatelj kraljevskega gledališča ob vsaki obnovitvi kontrakta povisil najemnino. Ko je čutil, da se mu bliža konec, je poklical k sebi svoje sorodnike in se poslovil od njih z besedami: "Želim, da bi prišel po moji smrti veseljni potop, da ne boste mogli zapravljati mojih dragih zakladov." Po njegovi smrti so našli sorodniki v njegovi zapuščini 540.000 kron gotovega denarja in 600.000 kron v vrednostnih papirjih. Razentega je zastupil več realitet, ki reprezentirajo veliko vrednost. Ravnatelj kraljevskega gledališča se pogaja sedaj za nakup gledališkega poslopja.

* Grozen čin blaznika. Bivši živnozdravnik v Bukarešti, Ceor-

nošle, je polil v hipu blaznosti svojo ženo in dva napol odrasla otroka, ki so bili že v postelji, s petrolejem in jih nato zažgal. Ko je blaznež zagledal plamen, je zbežal in zaklenil za sabo vrata v stanovanje. Letel je na ulico in klical na pomoč. Ko so gasilci udrlji v stanovanje, so našli nesrečne žrtve že popolnoma zgoarele. Zdravnika so ujeli zunaj mesta, ko je hotel izvršiti samomor, in so ga odpeljali v blaznico.

* Krvava drama v kasarni. Kakor poročajo iz Verduna, se je v fortu Choisel odigrala krvava drama. Neki vojak je bil kaznovan z zaporom v sobi. Kljub temu pa se je hotel udeležiti poslovilne slavnosti, ki so jo odslužili dvoletniki njegovega bataljona priredili v kantini. Službeni korporal mu je udeležbo prepovedal, vojak pa je korporalu enostavno porinil stran ter odšel proti kantini. Nato pa je dal korporal po dveh dopustnikih, ki sta bila že civilno preoblečena, vojake ustaviti in prijeti. Toda renitentni vojak se je iztrgal, planil proti straži pri izhodu, iztrgal je puško in obadva dopustnika z bajonetom nevarno rani. Eden izmed ranjenih dopustnikov je že umrl, drugi pa se bori s smrtjo. Renitentnega vojaka so zaprli.

Mednarodni mirovni kongres.

28. septembra je v Genavi zborujoči mednarodni mirovni kongres sprejel spomenico, ki izreka simpatije Fincom. Obenem se obrača spomenica do liberalno mislečih članov ruskih oblasti, naj se ti zavzamejo za Finsko. Ruski delegati so se glasovanja zdržali. Nato sta stopila pod splošno napetostjo na tribuno Moech iz Pariza in profesor Quiddie iz Monakovega. Na predsednikovo prošnjo so nato poslušali nemški in pa francoski delegati izjavo, ki izreka prepričanje, da se mora v najkrajšem času napraviti odločilen korak za zbližanje Francoske in Nemčije in sicer s tem, da se dovoli Alzaeiji-Lotaringiji popolno samostojnost. Izjavo so sprejeli vsi navzoči z odobravanjem.

Melanholija.

Mnogi zdravniki so edini v tem, da aje melanholija pobitost duha in mnogokrat posledica slabe hrane ali pa nezadostnega prežvečenja hrane. Melanholik je pobit, tužen in nesrečen. Ako je vzrok te bolezni kak nered v prebavi, morali bi rabiti Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, ki bo hitro iztrebilo prebavne organe in izčistilo kri. Čista kri bo dala novo moč, novo življenje bolniku. Njegova hrana mora biti skrbno izbrana in povse prežvečena. Trinerjevo ameriško grenko vino je priznano sredstvo pri izgubi slasti, lenobi čreves in vseh neredih prebave. Ako katerikoli član družine nenadoma oslabi na duhu ali telesu, dajte mu Trinerjevega ameriškega zdravilnega grenkega vina.

V lekarnah — Jos. Triner 1333 — 1339 S. Ashland Ave. Chicago, Ill.

ADVERTISEMENT

POZOR ROJAKI!

Slisal sem, da tu v Kansasu prodajajo naše žganje, kar pa ni resnica, kajti to žganje ni bilo kupljeno pri nas. Kdor izmed rojakov hoče rez dobro žganje iz poštenih rok, naj pride sam v žganjarno ali pa naj piše na spodaj navedeni naslov in mi mu bomo takoj poslali po ekspresu.

JOHN MLINARICH & CO., Distillers,

MINDEN MINES, MO. ADVERTISEMENT

Look Out! You'd better take care of Yourself

Glavobol, bolečine v grlu, v prsih in straneh, slabe žleza in drugi zunk prehlade ne bodo imeli nevarnih posledic, če bodete rabili

Dr. Richterjev Pain-Expeller po predpisih, ki so natisnjeni na omotu. 25c. in 50c. steklenice. Čuvajte se ponaredb in pazite na sidro in naše ime.

F. AD. RICHTER & CO., 215 Pearl St., New York, N. Y. Dr. Richterjevo Celo Pilulo olajšajo. (25c. ali 50c.)

ADVERTISEMENT

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijac.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pop.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeči bolniki naj pišejo slovensko.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urajuje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

I. STRAUB URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večje zalogo ur, veriž, prstnov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.

POZOR! SLOVENCII POZOR! SALOON

s modernim kegiziščen

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge rarnovrstne pijace ter najkakovostnejše cigarete. Potniki dobre čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in isbema.

Vsem Slovincem in drugim Slovincem se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

Dobra domača kuhinja.

Odprto po dnevi in po noči.

"BALKAN"

KAVARNA - RESTAURACIJA IN POOL TABLE

M. Poldrugac

1816 So. Centre Ave.

Deni danes na stran in imel boš jutri! Začni se nočoj!

Mi smo blizu tvojega doma in imamo odprto od sobotah od 6. do 8. ure.

INDUSTRIAL SAVINGS BANK

2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Varno, udobno in primerno!

22 let poslovanja.

Kdor hoče dela

naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:

"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"

da se bo lahko in hitro brez učitelja priučil angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pisavo, spisovanje angleških pism in kako se postane ameriški državljan. Vrhutega ima knjiga dodaj največji slov. angl. in angl. slov. slovar. Knjiga, trdo in okusno v platnu vezana (nad 330 strani) stane \$2—in se dobi pri:

V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Edino in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

ZDRAVLJENJE V 5 DNEH

Varicocele Hydrocele BREZ NOŽA IN BOLEČIN

Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Structuri; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in bolezni tičočih se moških.

Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jasno edino sredstvo, s katerim zdravim vseeno.

Popravite Vaše zdravje

Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Dobili boste najboljše nasvete in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v boleznih pri moških.

Ozdravim pozitivno šolelec, pljuča, ledice in nepravilne v jetrih. (Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati).

TAJNE

moške bolezni

z guba nagona, bolezni v ledicah in jetrih

zdravim hitro za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in zguba vede.

PLJUČA

naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi

(Preiskovanje brezplačno)

(Nasveti zaston)

Zastrupljenje krvi

in vseh drugih kožnih boleznih, kakor pršice, lueje, onemoglost itd.

Ženske bolezni

beli tok, bolečine v oazture, garje, otekline, pedju in druge organske bolezni zdravim za stalno.

DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago

Odprto: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutraj do 4 pop.

PROLETAREC
LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.
IZHAJA VSAKI TOREK.
Lastnik in izdajatelj:
jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.
Cena: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.
opisni po doporuci. Pri spremembi identitete se velja novost naznačiti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN
Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.
Glasiło Slovenske organizacije
Jugosl. socialistične Zveze v
Ameriki.
SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada,
\$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries
\$2 a year, \$1 for half year.
ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

Na lastnih nogah.

Ali e vredno živeti?
Staro vprašanje! Tisočkrat ponavljano, vso filozofijo vseh časov in narodov prepletajoče vprašanje; strastno zanikajoče eni, krepko potrjujejo drugi. Včasih se bavi s tem problemom le tupatam kakšen posameznik, resničen ali pa dozdeven čudak, včasih pa pride doba, ko se zdi kakor da bi bilo to za vse umove centralno, skoraj edino vprašanje, ki grabi možgane kakor s strojnimi klesčji in jih sili, da iščejo po vseh pojavih, po vseh dogodkih, po vseh svetovnih zakonih edino snovi, da bi mogli izreči in podkrepiti odgovor na to vprašanje vseh vprašanj.

Prav sedaj se je pripehal tajčudni problem zopet v ospredje in zaslužuje literaturo.

Ali je vredno živeti?
Gotovo ima filozofa pravico, da muči možgane na vse mogoče načine in lepa književnost sme tekmovali z njo. Toda praktično je malokatero duševno delo tako malega pomena kakor to razmotrivanje in razlaganje. Kajti če je končni rezultat optimističen, ne bo to spoznanje niti toliko vplivalo na razvoj človeštva kolikor zaljubljen pogled mladega dekleta. Če pa se odgovor glasi, da življenje ni vredno življenja — kaj tedaj? Edina logična posledica bi bila propagirati samomor, splošen harakiri, generalno uničenje vsega človeškega rodu. Tudi ta ideja je že iskala uresničenja. Hodili so proroki po svetu, pridigajoči ugonobljene vsega življenja; in klubi samomorilcev niso samo teoretična izmišljotina fantazije. Toda nobena propaganda ni bila tako neplodovita kakor ta. Zakaj močnejši od vsega pesimizma je nagon življenja. Nadloge, nesreče, beda, žalost, trpljenje, muke, skrbi — vse je resnično. Ali kljub temu hočejo ljudje živeti.

Hočejo.
Pa vendar se jim tisočkrat zga bi to življenje. Kdo ve, koliko oči se upira ob nevarnih urah v temne reke, koliko rok sega po zanjkah, ne da bi sosedje kaj zvedeli o teh težko premaganih izkušnjah. Človeštvo hoče živeti, ali težko prenaša breme življenja in večkrat ga preklinja, kakor blagoslovja.

To je strašen vrtnec in večna nevarnost preži na njegovem dnu. Ali ni rešitve? Ali ni izhoda?
Človek ne more biti absolutno močnejši od prirode in ne more takozvane usode prisiliti, da bi mu služila v vseh rečeh kakor poslušna dekla. Z nobeno utopijo ni mogoče ustreči človeštvu, ker ni nobena izvedljiva. Išči paradiz — ne najdeš ga. Sanjaj nebesa — ko se zbudiš, ne bo več nebes. Nikdar ne prisišči solnce, da bi se sukalo okolo zemlje, ne kamna, da bi padal v višavo. Smrti se ne izogame, zakonov rojstva ne izpremeniš. Človek ne more absolutno vladati.

Ali kjer ni raja, tam še ni treba da bila bil kar pekel. Če se ne more živeti v oblakih, ni treba kar poginiti. Priroda je čudna; kruta, brezpopojna v nekaterih rečeh, o drugih pa se človek lahko prav lepo pomeni z njo. Tisoč svojih zakladov mu je že odprla, silne moči mu je izročila in vsak hip je pripravljena, da mu da še več, še vedno več. Len en pogoj mora izpolniti človek: Delati mo-

ra vsemi močmi, ki jih je prejel od nje, z mišicami in z žilei, z rokami in z možgani. Če izpolnjuje to zahtevo, je darežljivost prirode neizčrpna; njena njiva rodi brez prestanka.
Napredek ni prazna beseda. Vse s čimer se razlikuje naše življenje od divjakega, je pridobljeno s tisočletnim delom. In tega ni malo. Zakaj ko se je pojavil prvi človek na zemlji, ni imel ničesar razen samega sebe in pravice, da si vzame, kar si more. Ni ga matematičarja, ki bi mogel izračunati vsega, kar je delo v nešteti tisočletjih rodilo, kar je priroda dala človeštvu.

Pa vendar je njegovo življenje še bedno in težko. Pa vendar se še ponavlja z vso silo vprašanje, če je vredno živeti.

Tega ni kriva priroda. Človek ima omejeno moč, toda njegova moč je vendar moč. In velikega dela svoje bede si je sam kriv. Zakaj tisoč njegovih nadlog izvira iz razmer, ki si jih je ustvarilo in uredilo človeštvo samo.

Priroda ne sili ljudi, da se vzajemno trpinčijo in mučijo, da izkorišča manjšina večino, da je enim dodeljena tlaka, drugim užitek, da strada, kdor dela in da živi v razkožju, kdor pas; lenobo, da se enim odpirajo vrata vsega znanja, drugi pa pehajo v nevednost, da si eni podaljšujejo življenje, drugi pa krajšajo.

Tako si je človeštvo samo uredilo svoje življenje. In človeštvo si samo lahko izpremeni te razmere. Moč ima, le volje je treba.

Toda človeštvo noče. To se pravi: Dandanes se ne more govoriti, kaj hoče, kaj noče človeštvo. Zakaj potomo Adamovo je razcepljeno, ločeno, razdeljeno v nprotne, sovražne tabore. Kar hoče eden, tega noče drugi. Človeštvo nima skupne vije in nima skupnega cilja.

Komur se dobro godi v sedanjih razmerah, ne želi izpremeniti. Kdor jo hoče, mu je sevrastnik. Zakaj bi koprnel po delu, kdor je srečen brez njega? Čemu bi iskal dolžnosti, kdor uživa same pravice?

Ali če pogleda trpin naše dobe čez mejo, ki loči njegov svet od sveta izvoljencev, spozna lahko, da se v tem življenju doseže lep kos sreče in da se butara zemeljskega romanja lahko zelo olajša. Treba je le takih razmer, da ne teče vse bogastvo na eno in vse pomanjkanje na drugo stran. Če so človeške roke sposobne, da kopljejo zaklade iz globočin, da dvigajo sijajne stavbe iz tal, da izpreminjajo surovine v koristno blago, da vežejo deželo z deželo, so tudi umovi sposobni, da uredijo pravičnejšo razdelitev sadov, koristnejši način dela, boljše razmere sploh.

Toda razmere ustvarja, ureja in preureja moč. Manjšina človeštva, ki uživa vse ugodnosti sedanjih razmer, jih brani. Večina, ki je v njih obsojena na pomanjkanje, si mora sama pridobiti, česar nima in kar vendar potrebuje, da bo njeno življenje človeško.

Na svoje noge se mora postaviti ta večina, svojo moč mora zbrati, v združitvi, v organizaciji jo mora spraviti do popolne veljave, pa bo tudi njej življenje nastalo vredno življenja. Kar so ljudje napravili, lahko izpremenijo ljudje. Ali ne znemo željo, temveč z delom.

Na svoje noge!

Razlika.
"Republikanska stranka hoče obraniti sedanje razmere, take, kakršne so; noče nič spremembe. Demokratična stranka hoče napraviti nazaj razmere kakor so bile, zato ker hoče priti na krmilo. Napredna ali progresivna stranka zahteva "poštenost" in "nepristranost" na podlagi ukradene platforme in sicer z osebami, ki uganjajo lumbag in so skrajno pristranske vse svoje politično življenje. Socialistična stranka spoznava v sedanjem sistemu samo stopnjo v razvoju človeške družbe. Sužnost, komunizem, fevdalizem, kapitalizem; vsak od teh je bila stopnja navzgor v človeški družbi. Tako bo tudi socializem stopnja navzgor nad vse dosedanje faze v človeške družbe." Emil Seidel.

Amerika potrebuje, silno potrebuje — in takoj letos — najmanj pet milijonov socialističnih glasov.

Kapitalistično delo kapitalističnega kongresa.

Menda nobeno delo ameriškega kongresa ne kaže kapitalističnega značaja istega v tako jasni luči, kakor ravno mešetarjenje z državnimi zemljišči, s katerimi je naša vlada delala kakor svinja z mehkom. Kdorkoli je imel toliko, da je odločujočim vladnim faktorjem plačal primerno napitnino, ter ob enem vedel, na katero kljuko je treba pritisniti, ta je dobil od kongresa toliko zemlje, koliko jo je le hotel.

Prvotno je posest Združenih držav obsegala nekoko 1800 milijonov akrov. Od tega ogromnega števila je vlada oddala po večini vso za poljedelstvo primerno zemljo, zlasti boljše, ter ravno tako tudi velik del rudniškega ozemlja, izuzemši Alasko skupaj, 700 milijonov akrov.

Od 571 milijonov akrov, katere je vlada oddala posameznikom in korporacijam, je prišlo pod takozvanim "homestead" zakonom samo 115 milijonov akrov. Železniške družbe so prišle v last potom posebnih kongresnih dovoljenj, ni manj kakor 123 milijonov akrov, od katerih vlada ni dobila prav nikake odškodnine.

Poleg tega so še posamezne države odstopile znatne količine zemlje, katero je posameznim državam pustila zvezna vlada, tako da so na ta način prišle železniške družbe v posest okroglo 200 milijonov akrov, kar je toliko kakor država Ohio, Indiana, Illinois, Missouri, Iowa in Wisconsin.

Nekako do leta 1900 je kongres oddal železniškim družbam in drugim korporacijam skupaj nekako 266 milijonov akrov državne zemlje, kar je nekako toliko, kakor cela Francija in Nemčija skupaj, kojih prebivalstvo je številnejše, kakor vseh Združenih držav.

Nekaj manj kakor pred sto leti so državna zemljišča obsegala okroglih 1800 milijonov akrov. Več kakor ena desetina, in sicer najboljše zemlje, vse te zemlje so dobile železniške in druge družbe. 80 milijonov akrov je bilo oddanih poljedeljskim in drugim šolam in šolskim zavodom. Nad šest milijonov akrov je bilo podeljene do služnim vojakom, toda to zemljo so pozneje kupili kapitalisti prav za nizko ceno; v dostih slučajih so jo dobili celo zastonj. Nekako 70 milijonov akrov je bilo oddanih nazaj posameznim državam, ponajveč močvirja.

V državni oblasti je danes še okroglih 775 milijonov akrov, toda 370 milijonov od teh je v Alaski, kjer na "homestead-e" še ni msliti tako hitro. Med ostalih 405 milijonov so vsi ostali obsežni takozvani nacionalni parki in gozdne rezervacije. Sem spada tudi na tisoče kvadratnih milj gorovja, ter pustinj, ki se v nobenem slučaju ne dajo porabiti za farme.

Skupna zemljiška darila železnicam od občin, držav in Unije znašajo okroglih 215 milijonov akrov.

Samo v državi Minnesota znaša obseg železniške zemlje za dve države Massachusetts; glavna med njimi je Northern Pacific železnica. Obseg železniške zemlje v Kansasu znaša velikost države Connecticut in Rhode Island. V Michiganu in Wisconsinu je približno ravno ista. V Montani je samo ena železniška družba dobila več zemlje, kakor jo imajo države Maryland, New Jersey in Massachusetts skupaj. Tudi v Washingtonu znaša plen železniških družb nekako toliko. V Californiji bi iz železniške zemlje napravili New Hampshire. Železniške družbe, ki so dobile največji plen, so: Union Pacific 13 milijonov, Kansas Pacific 12 milijonov, Northern Pacific 47 milijonov, Atlantic in Pacific 42 milijonov, ter Southern Pacific blizu 10 milijonov akrov.

Skupen obseg zemljišč, katere je kongres vrget v žrelo zapadnih železniških družeb, je večji, kakor znaša obseg vseh prvotnih 13 držav naše Unije. Je večji kakor Nemčija in Italija skupaj; večji kakor Avstro-Ogerska, Švica, Nizozemska in Dansko; ali večji kakor Francija, Velika Britanija in Belgijsko skupaj.

Vrednost te zemlje je veliko večja kakor je vrednost teh železnic; kar so pa družbe dobile od mest in posameznih držav, to je pa še vse več. Ako bi država ob-

držala to zemljo in sama gradila železnice, katerega bi ji prebivalstvo posodilo, ali katerega bi dobila iz primernega obdavčenja, od renta od tega zemljišča in od dobička od železnice, bi bile danes vse železnice državna last in vsi milijoni akrov zemlje bi bili državna last, kar bi tvorilo za državo neizčrpljiv vir stalnih in velikih dohodkov, katere bi država porabljala v koristi vsega ameriškega prebivalstva. Toda mesto tega, je pa pečica privatnih spekulantov neznansko obogatela, od česar nima ameriške prebivalstvo prav ničesar drugega, kakor to, da mora plačevati pretirano visoko vozmino na naših železnicah. Železnice, v državni upravi, pa bi bile cenejše, boljše in varnejše.

Drug tak je bil D. C. Murphy iz New Yorka, ki je bil ob svoji smrti lastnik 4 milijonov akrov farmske zemlje.

Ranjki senator Farwell iz Illinoisa; njegov brat in še nekdo drugi, so lastovali 3 milione akrov v Texasu. Gospa Virginija A. King iz Greenville, Texas, lastuje toliko zemlje v enem ranch-u, da znaša celotna area okrov 50 kvadratnih milj.

Samuel W. Allerton iz Chicago lastuje 40.000 akrov obdelane farmske zemlje in sicer v državah Ohio, Illinois in Iowa.

Henry Miller kontrolira in lastuje 14 milijonov 400 tisoč akrov rodovitne zemlje—22.500 kvadratnih milj, kar je toliko, kakor države Massachusetts, Connecticut, New Hampshire in Rhode Island skupaj.

Sto oseb lastuje 17 milijonov akrov najrodovitejše zemlje v dolini Sacramento.

Organizirani trusti so dobili kontrolo nad obširnimi ozemljišči v Združenih Državah. Standard Oil družba lastuje več kakor en milijon akrov petrolejskega ozemlja. Jekleni trust lastuje samo v enem kosu 60 milijonov akrov in United States Leather Co. poseduje 500.000 akrov z gozdom poraščene zemlje. Lesne družbe, dominirane po Frederick Weyerhaeuser v St. Paulu, lastujejo nekako 30 milijonov akrov gozda, kar je skoraj toliko kakor država Wisconsin.

Leta 1870 je bilo v Združenih Državah samo 3400 farm, ki so obsežale več kakor 1000 akrov vsaka. Leta 1880 jih je bilo že 30.000. Leta 1900, pa se je to število povečalo na 50.000.

Leta 1880 je bilo od vsakih 100 farmerjev 25 farmerjev, ki so imeli farme samo v najvevni in ki niso imeli nikake svoje zemlje. Svojem zemljiškim lording so plačevali rent ali pa dajali gotove odstopke pridelka. V dvajsetih letih se je število farmerjev pomnožilo za en milijon, toda število farmerjev, ki so imeli farmo samo v najemu, je še hitreje rastlo. Leta 1900 je bilo od vsakih sto farmerjev 35 najemnikov.

Ameriško prebivalstvo naj ve, da je vselej, kadar je glasovalo za republikansko ali demokratsko stranko, pomagalo zemljiškim spekulantom pri ugrabljevanju zemljišč, ki so bila skupna last vsega ameriškega ljudstva.

To ljudstvo je v svoji nevednosti in nerazodnosti glasovalo leto za letom za republikanske in demokratske kongresmane, ki so pomagali tem zemljiškim tatovom pri ugrabljevanju dragocenih ljudskih zemljišč.

Ker pa se ne da popraviti, kar je zagrešenega, je pač treba gledati na to, da se v bodoče ne bo več kaj takega zgodilo, kajti država naj pač gleda na tisto malo, kar ji je še ostalo. Da se pa to zgodi, je za prebivalstvo Zdr. držav neobhodno potrebno, da pridejo v narodno zakonodajo v Washingtonu možje, ki se ne bodo dali voditi interesom posameznih grabežev, marveč bodo vselej in povsod gledali na splošne koristi ameriškega ljudstva.

Danes imamo enega samega soc. kongresmana v Washingtonu — Viktor Bergerja iz Milwaukee. Ta mož je storil več za obrambo splošnih ljudskih koristi in pravice v zadnjih dveh letih, kakor so vsi republikanski in demokratski kongresmani storili v zadnjih deset let. Vsi ti politiki gledajo vedno na to, da zadovoljijo svoje "vi-

šje" — kapitaliste, ki so jim pomagali pri izvolitvi, splošne ljudske koristi pa so jim deveta briga.

Zadnji čas je pač že, da se na pravi konec temu podlemu barantanju z ljudskim premoženjem; za to pa je potrebno, da se vzame vladna oblast iz rok tistim, ki so jo zlorabljali, ter se izroči onim, ki so ob vsaki priliki stali na braniku splošnih ljudskih koristi, možem, ki so lep del svojega življenja posvetili napredku in rešitvi zatiranih revnih mas iz krempeljev roparskih izkoriščevalcev, možem dela in poštenosti — socialistom.

Organiziranje kapitala.

Načelo, na katero se je osnovalo kapitalistično gospodarstvo v prvih desetletjih svojega obstoja, to načelo je bila svobodna konkurenca. Kapitalistični podjetnik ni bil od nikogar odvisen, na nikogar zavezan, bil je povsem samostojen gospod ter je v vsakem pogledu samostojno odločal in nastopal. Smel je proizvajati, kar koli je hotel in prodajati, komurkoli je hotel. Od njegove osebnosti in sposobnosti je bilo odvisno, če se mu je posrečilo, proizvajati svoje blago ob posebnih nizkih produkcijskih stroških, ter ustrezati glede kakovosti izdelkov potrebam in željam odjemalcev. Ko so prihajali njegovi izdelki na trg, so nahajali istovrstne izdelke, ki jih je bil produciral kak drug podjetnik, in se dajalo se seveda odločala izbira konsumentov, čegavo blago se je prodalo in čegavo je ostalo neprodano. V tovarni je bil podjetnik sam svoj gospod, na trgu pa je odločala potreba o njegovi usodi.

In v začetku se je kapitalističnemu podjetniku dobro godilo pri tej organizaciji proizvajanja in razpečevanja. Njegova nasprotnika sta bila skoraj v vseh industrijskih panogah rokodelstvo in manufaktura. No, rokodelstvo je kaj kmalu podleglo strojnemu delu. S pomočjo nizkih produkcijskih stroškov je bilo pregnano s tržišča. Rokodelstvo in manufaktura sta bila uničena ali pa potisnjena v kot, podvržena sta bila kapitalu. Svobodna konkurenca producentov je provzročila, da je vsepovsod prodiral fabriški sistem, velika podjetja so naraščala po številu in obsegu.

Polagoma pa je prišlo tudi na tem polju do preobratka. Ko so zastarele gospodarske oblike preteklosti popolnoma podlele ter se umaknile novim kapitalističnim gospodarskim oblikam, ko se je pričela divja konkurenca med kapitalističnimi podjetji samimi. Prišlo je do nove faze gospodarskega boja. Sedaj pa zmaga ni bila več tako lahka nego prej. Kajti konkurenti so bili približno enako močni, tako glede na kapitalsko moč, kakor glede na tehnično popolnost. Trajalo je mnogo dalje, predno se je boj odložil, ki je zahteval večje žrtve in izgube na raznih straneh. Polomi kapitalističnih podjetij so imeli veliko težje in pogubnejše posledice nego pa polomi nekaterih rokodelskih obratov.

Kaj kmalu so spoznali podjetniki trajno nevarnost za njih profite, ki bi nujno sledila zlasti iz neprestanega menjavanja dobrih in slabih gospodarskih period, dobrih konjunktur in kriz, ako se nebrzdana medsebojna konkurenca ne bi omejila. Kadar so povpraševanja na trgu in s tem zaeno cene naraščale, tedaj so se obstoječi obrati razširjali ter ustanavljali novi; upeljavalo se je naddnevno delo in jemali so se novi delavci v delo. Kadar pa je sledila reakcija, ki je neizogibna spremljevalka kapitalističnega gospodarstva, kadar je povpraševanje na trgu zopet ponehalo, tedaj se je morala produkcija naravno zopet omejivati, obrati so se morali zopet krčiti, mnogi na novo ustanovljeni dostikrat opuščati. V mnogih slučajih pa je bilo boljše in vezano z manjšimi izgubami, ako se je produkcija vkljub slabi gospodarski konjunkturi ohranila na isti višini, nego pa da bi se deloma ustavila, oziroma omejila. V takih slučajih ni kazalo drugega nego prodajati nakopičeno blago po nizkih cenah. To je rodilo nujne posledice, da so se razvijali med podjetniki divji boji radi cen: podjetniki so skušali drug drugega potisniti s trga. Vsakdo je gledal

Delavska predsedniška kandidata
sta
Eugene V. Debs
za predsednika
Emil Seidel
za podpredsednika

samo na to, da bi bilo treba njegovo produkcijo čim manj omejiti. Namen se je redkokdaj dogel, ker so imeli pač vsi udeleženci eno in isto stremljenje, viji boj za trg je poostiril samo posledice za podjetnika, pospepolom marsikaterih podjetij, z eno pa zavlačeval proces ozdravljenja, ki naj bi kapitalov profilspravil zopet na prejšnjo višino.

Nekaterim, in sicer najmočnejšim industrijam je provzročal razvoj posebno težko škodo. Karakteristikom moderne tehnike je da zaupa enakemu številu delavcev zmiraj večjo maso proizvajalnih sredstev. Zlasti se to lahko opazja v železarski industriji. Izbod, ki ga imajo podjetniki drugih industrijskih panog, da se iz ognjevo učinkom nevarne konkurenca, da namreč svoj kapital v maknejo ter ga naložijo v kak drugi, dobičkanosnejši panogi — ta izhod je iz izključen; kajti k gube in škode, ki bi jih provzročilo uničenje v teh velikanskih proizvodnih sredstvih ležeh vrednosti, bi bile naravnost kosalsne. Na drugi strani pa so razmere, ki ovirajo odločilno zmago drugega nad drugim, tu jako marno razvite. "Tu ne vlada samo veleobrat, ti kapitalomočni obrati si postajajo temveč zmiraj bolj enakovredni, tehnične in ekonomske razlike, ki bi posameznim med njih dajale v konkurenčno boju tako premoč, zmiraj bolj ginejavo. To ni nikakšen boj močnih s slabimi, v katerih bi bi poslednji uničeni in bi se s tem prebitek na kapitalu v tej aferi odpravil (kakor se to baš dogaja v drugih industrijah), to je te več boj med enakimi, ki ostalohko dolgo neodločen ter vseborileem (bojujočim se delom nalaga enake žrtve. Ta podjetjemorajo vsa skušati boj ustaviti ker bi sicer vse velikanski kapital, ki tiči v vsakem posameznem podjetju, izgubil svojo vredno. Razbremenitev te sfere z uničenjem kapitala je na ta način zelo otežkočena.

Tem izpremenjenim in z razvojem kapitalizma vedno močnejšim nastopajočim razmeram je priisati, da se je ideja svobodne konkurenca, ki je dolga desetletjorajla po glavah industrijale, ki so jo tako vztrajno hvalili povzdigovali kot edino zvelično sredstvo za odpravo vseh v cialnih krivih, v svojem fundmentu omajala. Kapitalisti so začeli na gospodarskem polju, katerem so z njeno pomočjo doslej najlepše uspehe in zmage, zmiraj bolj omejevati njeno učinkovanje. Boj vseh proti vsem, ki je "producente" oškodoval na korist konsumentov, ta boj je moral prenehati. Ne več svobodno in neomejena tekma temveč skupno (vzajemno) postopanje na blagovnem trgu konjunkturo razširilo in preteča nevarnost konkurenca je začela izginjati. Na njeno mesto pa stopila organizacijska oblika trustov, ali kakor jih v Evropi imenujejo, kartelov.

Trusti so nastali še le v zadnjih letih. Sicer so njem podobne zveze obstojale že prej; v Franciji sega zgodovina istih daleč nazaj v leta 1830—1840. Toda tako v Evropi, kakor v Ameriki ter v starih delih sveta, je začelo to trustno gibanje nevdzdržema in hitro napredovati v letih osemdesetih.

Glavni impulz k trustnemu gibanju v Zdr. državah pa je bilo še posebej usodepolna kriza l. 1893. Od te krize naprej pa je trustno gibanje pri nas napredovalo z gigantsko silo in danes se organizacije ameriškega kapitala za vzor vsemu kapitalističnemu svetu. Tako velikanskega obsegane zavzemajo kapitalistične organizacije nikjer kakor v Ameriki. Petrolejski trust, jekleni trust, sladkorni trust, tobačni trust, lesni trust, bančni trust, asfaltni trust; v vse panoge naših zahtev in potreb se dobičakeljni trusti

šne se zasadili svoje močne
templje.

Glavni in edini namen trustov
in kapitalističnih organizacij
oploh, je zagotovljen dobiček, ka-
rega je konkurenca med posa-
znimi producenti istega blaga
pravila na tehtnico. V medseboj-
nem sporazumu producentov pa
je odstranjena vsa nevarnost za
profit, ki je tem večji, ker so kon-
kurentje takim organizacijam
prepuščeni na milost in nemilost.
To odvisnost ameriško delavstvo
prav brkko občuti v sedanji ne-
momi draginji, za koje odpomoč
danes še ni prav nobenega upan-
ja in ga tudi ne bo, dokler bodo
za krmilu vlade, ki je edina v sta-
nu prinesiti izboljšanje, moške, ki
niso drugega kakor ponižni sluge
mogočnih trustov.

Toda delavstvu še ni treba ob-
upati, kajti delavstvo je tista
moč, ki odločuje kako in kdo naj
vlada nad njim. S svojo volilno
pravico in s svojo odločujočo šte-
vilnostjo ima delavstvo svojo uso-
do popolnoma v oblasti. Mesto
pa, da to oblast izroča plačanim
hlapeem svojih izkoriščevalcev,
naj to oblast izroči možem, ki se
bojujejo z vso odločnostjo proti
pogubonosnemu početju ropars-
kih trustov.

Delavstvo naj se po vzgledu
svojih izkoriščevalcev organizira
v lastne gospodarske in politične
organizacije, ki bodo pospeševale
interese delavstva, kakor podpi-
rajo trusti interese delavskih iz-
koriščevalcev.

DELAVSKE PONESREČBE V AVSTRIJI.

Kapitalistična družba zelo var-
čuje z blagom, zlasti z denarjem;
tem razkošneje pa gospodari z
življenjem in zdravjem delavcev.
Kapitalizem ne izsesava delavcem
le krvi in mozga, uničuje jim živ-
ce in možgane. Delavčeve osebnosti
ne upošteva kapitalizem, ako
bi jo le nekaj višje cenil, tedaj bi
se zmanjšale obratne nezgode
prav izdatno.

Leta 1909 je bilo na Avstrijskem
129.186 obratnih nezgod (leta
1908 pa 128.435.). Od teh je bilo
1252 (1207) s smrtnim izidom,
32.903 (34.014) nezgod je imelo
za posledico trajno ali delno ne-
možnost za pridobivanje in
95.031 (93.214) nezgod je bilo
ozdravljenih ali pa oškodovanih
na drugačen način, n. pr. zato, ker
se nezgoda ni priznala kot obrat-
na nezgoda. Med tem ko se je šte-
vilo zvišalo za 752, se je zmanjša-
lo število odškodnin za nezgode
za 1111. Zadnje dejstvo izvira od
tod, ker postopajo pri priznanju
rent vedno strožje. Zavarovalnice
zoper nezgode se vedno bolj otre-
sajo delavcev, katerim bi morale
plačevati rente, ker zavzemajo
stališče, da se ustavi renta vsem
onim delavcem, ki dobivajo po ne-
zgodi isto mezdo, kakor pred ne-
zgodo, češ da niso gospodarsko
na slabšem. To stališče je seveda
popolnoma napačno, ker jasno je,
da dobi delavec s pohlajenimi ro-
kami, če pride k novemu podjet-
niku, manjšo mezdo, kakor pa de-
lavci z zdravimi rokami.

Odkar obstoja na Avstrijskem
delavsko zavarovanje je bilo ra-
jenih na bojišču industrije
1.502.852 delavcev in delavk. Od
teh je 18.413 umrlo, 416.410 je
bilo težko ranjenih in 1.068.019 je
bilo lahko ranjenih.

Leta 1909 je bilo priznanih
14.825 trajnih rent, in sicer ne le
zaled nezgod in prejšnjih let, ka-
terim so žele naknadno priznati
rente.

Vašga skupaj je uživalo leta
1909 112.012 oseb trajno rento,
leta 1908 pa 104.974. Te osebe so
dobivale na leto 22.053.913 K, za
dra milijona kron več kakor leta
1908. Od onih, ki so dobivali traj-
ne rente, je bilo 88.265 oseb po-
polnoma ali pa deloma nesposobnih
za delo, druge so zaostali po
smrtno ponesrečenih, in sicer je
10.179 vdov, 12.619 otrok in 949
ascendentov, to je staršev ali star-
ših staršev ponesrečenec. Poro-
čilo pripominja, da je ženski spol
v znatno manjšem številu udeležen
pri nezgodah nego moški.

Glasilu hrvatskih socialistov je
"Radnička Straža", 1830 South
Centre Ave., srbskih sodrugov pa
"Narodni Glas", 2316 Clybourn
Ave., Chicago. Prvi stanje \$2.00,
drugi pa \$1.00 za celo leto.

Narodnostni in razredni boj.

Narodnost, razredni boj in med
narodnost, njihovo razmerje eden
do drugega ter skupno in složno
delovanje vseh treh momentov,
to danes tudi marsikateremu de-
lavcu noče v glavo. Večina slov.
delavcev v Ameriki še danes živi
pod utiskom besnečih nacional-
nih bojev v domovini, kjer se vsa-
ka obširnejša akcija pričinja in
končava z narodnostjo. Kdor svo-
jega političnega nasprotnika ne
more drugače moralno ubiti, tu
pa narodnost toliko časa v obzr
meče, da ga ubije. Celo taki de-
lavci so med nami, ki "Proletar-
cu" očitajo nenarodnost.

Da pojasnimo vsa ta vprašanja,
priobčujemo tozadevno raz-
pravo, katero je pred nekaj časa
prineslo soc. evropsko časopisje.
Razprava je pisana v obliki dvo-
govora med dijakom in delavcem.
Nanaša se na Čehe in Nemce, kjer
je narodnostni boj najbolj raz-
vit. Razpravo je spisal znani so-
drug dr. Otto Bauer.

Dijak: Zvedel sem, da si socia-
list. Je li to res?

Delavec: Da. Več nego leto dni
sem celo krajevni zaupnik v naš-
em mestu.

Dijak: Torej voditelj! Kako je
to mogoče? Saj je bil tvoj oče
pristen nemški kmet, tvoja mati
je bila poštna nemška žena! In
ti si postal internacionalist!

Delavec: Če bi vedel, kaj sem
vse doživel, odkar sva se zadnjič
videla, potem se ne bi čudil temu.
Takrat, ko sva še sedela na šolski
klopi, sem bil srečen neumen
kmečki fant. Ali se še spominjaš
na našo lepo kmetijo?

Dijak: Saj smo se otroci dosti-
krat igrali na travniku...

Delavec: Vidiš, prišel je dan,
ko je naša kmetija prišla na bo-
ben. Ko moj oče ni mogel več pla-
čevati obresti od dolgov, nam je
prodal upnik hišo in zemljišče.
Mi smo morali zapustiti svojo
kmetijo. Tega dneva ne pozabim
nikoli.

Dijak: To je bil gotovo kak ži-
dovski oderuh, ki vas je zapodil z
rodne grude.

Delavec: Naj bo žid ali krist-
jan — Kapitalisti so vsi enaki.

Dijak: Kaj so pa počeli tvoji
starši?

Delavec: Prišli so v ubožnico.
Takrat sem spoznal dobre krist-
jane v soseski "nemške rojake".
Meni še danes sili kri v glavo, če
se spominjam, kako grdo so ravnali
z mojo materjo!

Dijak: Kaj si pa potem ti za-
čel?

Delavec: Sprva sem prišel kot
učence k nekemu ključavničar-
skemu mojstru. Tepen sem bil
med tem časom dovolj, ali hrane
nisem dobil dosti. Ko sem bil iz-
učen, sem šel na potovanje. Delal
sem na Saksonskem in v Porenju.
Tam sem postal socialni demo-
krat. V velikanskih plavžih sem
prvikrat razumel, da se morajo
vsi delavci složno upreti premoči
kapitla. Pristopil sem k organi-
zaciji in spoznal sem nemško so-
cialno demokracijo; kdor je to z
menoj doživel, se mora smejati,
če sliši tukaj, da socialni demo-
krati niso Nemci. Štiri milijone
in en četrt, pomisli — štiri milijone
in en četrt moških volilcev v
Nemčiji priznava k socialni de-
mokraciji. Največja nemška
stranka smo.

Dijak: Zakaj si prišel zopet tu
sem?

Delavec: Pruska policija me je
izgnala, ker sem delal za svojo
stranko, kot "sitnega inozemca",
veš. Tukaj sem dobil delo, tukaj
sem se oženil in zato sem tudi
ostal tu.

Dijak: Imaš li kaj otrok?

Delavec: Enega sinčka. Dve
deklici sta mi umrli. Plača ni za-
dostovala, da bi hranil ženo in o-
troke, tako da je bila žena pri-
morana skoraj do poroda hoditi
v tovarno na delo. To je bilo mor-
da vzrok, da so prišli ubogi otro-
čiči tako šibki in bolehnii na svet.
Potem jih tudi nismo mogli do-
volj hraniti in negovati. Saj je
vse postalo tako drago. Prav tež-
ko je, družino preživljati. Če bi
bil vse to doživel, potem bi bil go-
tovo tudi ti socialni demokrat. Ti
seveda ne poznaš bede in skrbi.
Ti imaš očeta, ki ti pošilja vsak
meseč denar, ki ga potrebuješ...

Dijak: Ali prijatelj, razumem
prav dobro, da se borite za bolj-
še življenje. Zaradi vaših gospo-
darskih zahtev vam nič ne opore-
kam. Ali vi niste dobri Nemci. Vi

izdajate nemštvo Čehom. Zakaj
se ne pridružiš rajši nemškona-
cionalni delavski stranki? Saj
tudi ona zastopa interese delav-
cev in je zraven tega dobro nem-
ška.

Delavec: Poslušaj, France, ali
ne vidiš, da vsi sovražniki delav-
cev dajejo podpore takozvani de-
lavski stranki? Tovarnarji silijo
delavca, naj pristopi k nemške-
mu delavskemu društvu in plaša-
jejo tudi tej takozvani delavski
stranki volilne stroške. Agrarci
si pomagajo pri volitvah. Nem-
škonaacionalni poslanci, ki so v
zbornici glasovali proti vsem de-
lavskim zahtevam, agitirajo za
kandidate nemške delavske stran-
ke. Premožni trgovci in odvetni-
ki glasujejo zanjo. Misliš, da bi
kapitalisti in agrarci stranko, ka-
tera zastopa res delavske intere-
se, tako podpirali? Ne, France, to
ni delavska stranka. Le imenuje
se delavsko, da si pridobi delav-
ske glasove. V resnici so to stari
nemškonaacionalni hlapeci tovar-
narjev, je to stara krumirska
garda, ki si je samo nadela drugo
ime.

Dijak: Priznavam, da je nem-
ška delavska stranka tudi napač-
no ravnala. Ampak njen program
je dober; ona hoče zastopati de-
lavske interese, zraven tega pa
hoče skupno z nemškim meščan-
stvom bojevati naroden boj proti
Čehom.

Delavec: Nemški delavci se
morejo samo skupno s češkimi
delavci boriti proti kapitalu.
Kdor hoče resno zastopati delav-
ske zahteve, mora nemške in češ-
ke delavce združiti proti izkoriš-
čevalcem.

Dijak: Tega ne razumem. Ravo-
no za vas, nemške delavce, so
vendar Čehi najnevarnejši nas-
protniki. Saj pridejo Čehi v nem-
ška mesta in tlačijo s skromnej-
šimi zahtevami doseženo mezdo,
so celo stavkovali in otežujejo s
tem nemškim delavcem boj proti
kapitalu.

Delavec: V prejšnjih časih se je
to res dogajalo mnogokrat. Po-
tem pa je internacionalna social-
na demokracija organizirala tu-
di češke delavce. Rekli smo če-
škim delavcem: "Če tudi govorite
drug jezik kakor mi, ste ven-
darle naši bratje. Isti kapital iz-
korišča vas in nas. Skupno se mo-
ramo boriti. Skupno z nami se
morate bojevati proti podjetni-
kom in meščanskim strankam."
Tako smo govorili češkim delav-
cem. In češki delavci so nas raz-
umeli. Danes je organiziranih
več kot 140 tisoč čeških delav-
cev.

Dijak: Ali Čehi, ki pridejo k
nam v nemške dele češke dežele,
še dandanes tlačijo z njižimi za-
htevami doseženo mezdo.

Delavec: Redkeje kakor prej.
Izobraževalno delo naših čeških
sodrugov prinaša že sadove.

Dijak: Mogoče; vseeno se do-
gaja to še dandanes.

Delavec: Da, toda mi se ne ob-
varujemo pred tem s psovanjem
čeških delavcev in z bojem proti
njim, ampak samo s tem, da jim
povemo, da so naši bratje, da se
morajo organizirati z nami, da
moramo mi njim in oni nam izka-
zovati zvestobo in solidarnost.
Pred nekaj meseci je bila v tovar-
ni za stroje stavka. Posestnik to-
varne je poslal agente v najrev-
nejše češke kraje. Imeli so nalogo,
da najamejo češke delavce. In ti
so res najeli nekaj desetnih siroma-
sov in jih pripeljali sem. Kaj smo
hoteli? Če bi bili psovali uboge
češke delavce in jih žalili, potem
bi bili videli v nas svoje sovra-
znike in bi postali krumirji. Mi
pa smo ukrenil drugače. Na kolo-
dvoru smo jih sprejeli in jim po-
vedali, da je tukaj stavka, da so
večdar naši bratje, naši sotrpini
in da ne smejo pomagati izkoriš-
čevalcem. To so razumeli, odpel-
jali so se s prvim vlakom in stav-
ka je končala z zmago.

Dijak: Ampak vendar se tudi
dogaja, da se Čehi ne odpeljejo in
da postanejo stavkokazi.

Delavec: Žal, da je tako! Am-
pak primeri se žal tudi, da postane-
nejo nemški delavci krumirji. —
Tudi nemško-nacionalni delavci!
Ti celo mnogokrat! Proti temu
pomaga samo močna organizaci-
ja, ki združijo vse delavce brez na-
rodne razlike v skupnem boju
proti podjetnikom.

Dijak: O tem sanjate samo vi,

namški socialni demokratje. De-
lavci drugih narodov že davno
ne marajo nič slišati o internacio-
nalni organizaciji. Ti ustanovlja-
jo separatistične organizacije.

Delavec: To ni res! Ali nisi čit-
tal razprav internacionalnega so-
cialističnega kongresa, ki se je
vršil predlanskem v Kodanju.
Tam so se izrekli zastopniki vseh
socialističnih strank in vseh stro-
kovnih organizacij sveta proti se-
paratizmu. Nemci, Francozi, An-
gliži, Italijani, Amerikanci, Ru-
si, Poljaki — vsi so soglasno ob-
sodili separatizem.

Dijak: Ampak vaši češki so-
druzi so ostali vzlic temu separa-
tizmu.

Delavec: Tudi to ni vse res!
Velik del organiziranih čeških
delavcev in v zvest internacionali.
Več kot osemdeset tisoč čeških
delavcev je članov internacional-
nih strokovnih organizacij. Oni
nočejo nič slišati o separatizmu
in se z naporom vseh sil bojujejo
proti separatizmu.

Dijak: Toda to je samo del če-
ških delavcev. Ali ostali so ven-
darle separatisti.

Delavec: Žal, da je tako! Toda
naj je tudi boj med nami in sepa-
ratisti, pri vsem tem gre vendar-
le v prvi vrsti za obliko strokov-
ne organizacije. Mi menimo, da
naj ostanejo na primer vsi kovin-
arski delavci združeni v eni or-
ganizaciji. Separatisti hočejo, da
naj tvorijo češki delavci kovinske
stroke eno, nemški drugo orga-
nizacijo. A tudi separatisti pri-
znajo, da morata obe organiza-
ciji voditi boj proti kapitalistom
skupno. Smo različnega mnenja
v obliki organizacije. Ali potrebi
skupnega boja, internacionalni
solidarnosti tudi separatisti ne u-
govarjajo. V tem se razlikujejo
od tvoje nemške delavske stran-
ke, ki pridiguje delavcem nacio-
nalno sovraštvo, da jim onemogo-
či skupen boj proti kapitalu.

Dijak: Ampak vendarle je zna-
čilno, da hoče tako velik del če-
ških delavcev ustanovljati orga-
nizacije na narodni podlagi. Tudi
nemški delavci bodo še posnemali
zgled čeških delavcev.

Delavec: Motiš se! Če je zašel
del čeških delavcev na krivo pot,
ni to za nas nemške delavce vz-
rok, da bi jim sledili na krivo
pot. Podjetniki se združujejo v
vedne krepkejšje, od dne do dne
močnejše organizacije. Pripralja-
jo se namreče za odločilno bitko.
Sklepajo tarifne pogodbe po mo-
žnosti samo do leta 1913. V tem
letu konča več nego 2000 tarifnih
pogodb v Avstriji. Takrat bodo
velikanske stavke in izprtja, de-
lavska gibanja, kakor jih še ni-
smo doživeli v Avstriji. V tem ve-
lepomembnem času bodo delavci
moral vsi skupno korakati. Ta-
krat bo vprašanje glede na obliko
organizacije kmalu rešeno. V
boju proti podjetniku prebolimo
hitro vse separatistične zmote. Le
nikar se ne zanašaj na separatiz-
em. Delavci vsega sveta so in-
ternacionalni organizirani. Mi v
Avstriji ne moremo biti izjema.
Separatizem dokazuje le, da je
nacionalistična gonja spravila
tudi del delavcev za trenotek na
krivo pot. Ali gospodarska potre-
ba bo ta pogrešek kmalu popravi-
la. Dokler bodo v nemškem delu
Češke in Moravske in na Dunaju
nemški in češki delavci v isti to-
varni izkoriščani od istega delo-
dajalca, bodo tudi obstajale in-
ternacionalne organizacije.

Dijak: Ali je sploh tega treba,
da prihajajo češki delavci v naše
nemške kraje in odvezemajo na-
šim nemškim delavcem delo. Naj
ostanejo v svojih čeških vaseh.

Delavec: Ali misliš, da prihaja-
jo češki delavci prostovoljno k
nam. Misliš, da se podajo z ve-
seljem v kraj, v katerem ne razu-
mejo jezika prebivalstva, ki jih
pogostoma sprejme prav negosto-
ljubno. Beda in sila jih žene k
nam. To so kmečki fantje, ki ni-
majo doma zraven mlajših bratov
ne prostora, ne kruha; to so ro-
kodelski pomočniki in delavci, ki
v domovini ne najdejo dela. Zato
prihajajo v nemške kraje, da tu-
kaj najdejo posla po tovarnah,
v rudnikih in pri stavbah. Saj ni-
majo kakor ti bogatare očeta, ki
bi jim pošiljal denarja. Da, če bi
se Nemci in Čehi te dežele, name-
sto da se slabijo v neplodnem na-
cionalnem boju, združili proti po-
litiki agrarcev, ki ovirajo razir-
jenje naše industrije, potem bi ta
kmalu razvevala v nemških in
čeških delih te dežele, v nemških

Razširite svoje znanje! Poučite so o socializmu! Razvedrite si
duha! — "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige
in brošure. Pošljite naročilo še danes:

LEPOSLOVNE KNJIGE, POVESTI:	
Etbin Kristan: "Samovolj", mehka vezba.....	.80
"Pod Spevednem pečatom", I. zvezek.....	1.08
II. zvezek.....	.80
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): "Džungel", Pe- vest iz čikaških klavnic.....	\$1.00
Etbin Kristan: "Francka in drugo".....	.25
Pavel Mihalek: "Iz nižin življenja".....	.50
"Tajnosti španske inkvizicije". (Dosedaj izšli samo štirje snopiči). — Snopič po.....	.5

BROŠURE ZA SOCIALISTIČNO PROPAGANDO.	
Vladimir Knaflitz: "Socializem".....	1.50
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda.....	.60
"Država prihodnosti".....	.30
"Proletariat".....	.10
Etbin Kristan: "Nevarni socializem".....	.15
"Strahovi". (Priporočljivo).....	.15
"Komunistični manifest".....	.20
"Zakaj smo socialisti".....	.10
"Kdo uničuje proizvodnjo v malem".....	.15
"Socializem".....	.10
"Kapitalistični razred".....	.15
"Socialna demokracija in kmetstvo ljudstvo".....	.5
"Vojna in socialna demokracija".....	.15
"Občinski socializem".....	.35
"Moderni socializem".....	.10
"Naša bogatstva".....	.5
Pe C. Olinne-ju Iv. Molek: "Socialistični katekizem".....	.10

KNJIGE IN BROŠURE ZA PROTIKLERIKALNO PROPAGANDO:	
Prof. Wahnund (poslov. A. Kristan): "Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost".....	.35
"Krst sv. Vladimirja". (V verzih. Priporočljivo.).....	.25
"V dobi klerikalizma". (Priporočljivo.).....	.30

DRUGE KNJIGE IN BROŠURE:	
"O konsumnih društvih".....	.10
"Narodno vprašanje in Slovenci".....	.15
"Moderni politični razvoj. — Moderni gospodarski razvoj. — Cilji so- cializma.".....	.10
"Štiri črtice". (Poljudne zbirke "Več luči!" 5. snopič.) 1. Nekaj iz življenja fajmostra Kozamernika. 2. Kako dolg rep je imel pes sveto- pisemnega Tohijs. 3. V nebesih. 4. Konec sveta in sedež za "ne- beško kraljestvo".....	.15
"Kako je lep vojaški stan". (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopič.).....	.10

Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.

Delavci v Chicagi in okolici,
vsi na
VELIKO JESENSKO VESELICO
katero prirede
Čikaške organizacije št. 1, 6, 20 in 60
JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
DNE 10. NOVEMBRA
V NARODNI DVORANI,
vocal Centre Avenue in 18. ceste
Na veselico bo govoril Etbin Kristan.
Začetek koncerta ob 2 uri popoldne, progra-
ma ob 4. uri, od 8. ure naprej prosta zabava.
Vstopnina 25c
Ženske v spremstvu moških vstopnine proste.

kakor čeških krajih bi bilo dosti
dela, in češkim delavcem ne bi
bilo več treba, hoditi v nemške
kraje, ker bi našli delo v domo-
vini.

Dijak: Kaj pa je nam Nemcem
mar, kje najdemo Čehi delo. Am-
pak priseljevanje v našo nemško
deželo bi se jim moralo zabraniti.

Delavec: Tako misliš ti. Ali nem-
škonaacionalni tovarnarji so dru-
gega mnenja. Vidiš tam tisto ve-
lika tkalnico. Njen posestnik je
nemški nacionalist, član "Zveze
Nemcev", radodaren podpornik
nemške delavske stranke. Ali vse
to ga pri zadnji stavki ni ovira-
lo, da je najel češke stavkokaze.

Nemški delavci, ki so prej tam de-
lali, so morali pustiti domačo gru-
do: danes delajo na Saksonskem
in Čehi, ki delajo za nekaj vinar-
jev ceneje, so na njihovem mestu.
Nemštvo je nemškonaacionalnim
tovarnarjem deveta briga, če je v
nevarnosti njihov profit.

Dijak: To res ni lepo od njih.
Ampak Čehi prihajajo k nam, če
tudi jih ne pokliče nihče, tudi ne
tovarnar.

Delavec: Prav imaš. Prav imaš.
Ko sem delal v Nemčiji, sem videl
prihajati vsako leto veliko polje-

delskih delavcev iz agrarnega iz-
hoda v industrijske kraje zaho-
da. Povsod potuje prebivalstvo
iz agrarnih okrajev v industrijs-
ka mesta. Ravno tako tudi pri
nas; in ker je pri nas češki del
dežele večinoma agrarni, nemški
del dežele večinoma industrijski,
prihajajo Čehi v nemški del de-
žele.

Dijak: Kaj pa jih potrebujemo.
Delavec: Vprašaj nemške po-
sestnike rudnikov in fabrik in
stavbene podjetnike, ali bi imeli
dovolj delavcev, če ne bi prihaja-
li Čehi.

(Konec prihodnjič.)

CENE POSAMEZNIH ZVEZ- KOV SOC. KNJIŽNICE.	
1 iztis —————	\$0.05
10 iztisov —————	.40
25 iztisov —————	.85
50 iztisov —————	1.50
200 iztisov —————	4.25
500 iztisov —————	10.00

Ali si je že vaša organizacija
naročila 100 iztisov "Sociali-
stične knjižnice", katere bode-
te razdelili med nezavedne tovariše
na prihodnji veselici. — Ako tega
še niste storili, skrbite, da se to
zgodí.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno

Bol. Pod. Društvo

16. januarja 1892.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOZMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERZEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajniku.
Vse denarne pošiljave pa gl. blagajniku.

MATI.

Socialen roman v dveh delih.
Spisal Maxim Gorkij.

Rdeči ogenj je razposajeno smeje razsvetljujeval temne postave in človeški glasovi so se zamisljeni zivali s tihim treskajočim plamenom.

Sofja je pripovedala o svetovnem boju ljudstva za pravico do življenja, o davnih kmečkih vstajah na Nemškem, o žalostni usodi Ircev, o junaštvi francoskega delavstva v mnogostevnih bojih za svobodo.

V gozdu, odetem z mehkim nočnim barvanjem, na mali ravni, ograjeni s tihim drevjem, pokriti s temnim nebom, poleg razposajenega ognja, sredi začudenih senc — se vstajali dogodki, ki so pretresali svet starih in brezmejno pohlepnih, drugo za drugim so se vrstila ljudstva, ki so izkravala v neštevilnih bojih, in se omajala imena bojevnikov za svobodo in pravico.

Tiše je zvenel zamolki glas Sofje. Kakor da bi prihajal iz davnine, je budil nade in zaupanje in ljudje so molče poslušali njegovo govorbo — veliko povest o svojih bratih po duhu. Gledali so v suho in blede obličje ženske, odsmihali se smeju njezinih sivi oči in pred njimi je vse jasnejše sijalo sveto delo ljudstva — nekončna borba za svobodo in enakost. Človek je videl svoje želje in misli v daljni davnini, zastirali s krvavo zaveso, sredi neznanih drugorodov; z umom in srcem se je spajal s vetom, v katerem je opazil svoje prijatelje, ki so posvetili svoje boje za pravico z neskončnim trpljenjem in ki so prelili cele potoke krvi za zmagovalje novega, svetlega in radostnega življenja. Rodilo se je in rastle čuvstvo duhovnega sorodstva.

Ni več daleč dan, ko vzravnajo delavci vse dežel svoje glave in poreko: zadosti nam je! Takega življenja nečemo več! — je uverjeno zadonel Sofjin glas. — In tedaj se zruši dozdnevna moč silnih po svojem pohlepu, zemlja jim uide izpod nog, opora se jim zmakne.

Tako je! — je pritrdil Ribin. Mati je poslušala z nasmehom veselega začudenja. Videla je, da je vsa rezkost, vsa dolgovestnost, vse kar se ji je zdelo na Sofji odveč, izginilo in utonilo v gorečem, enakomernem potoku njezinega pripovedovanja. Ugajala ji je nočna tišina, igranje ognja, Sofjin obraz, zlasti pa stroga pozornost mušikov; nepremično so sedeli, v skrbeh, da ne zmotijo mirnega pripovedovanja, da ne pretrgajo svetle niti, ki jih je zvezala s svetom. Od časa do časa je kdo položil oprezno drva na ogenj, in ko so se usipali roji isker in dim iz ognja, je odganjal iskre in dim od ženskih.

Enkrat je Jakop vstal in tiho prosi:

— Počakajte, prosim.

Odšel je v kočjo in prinesel obleke; z Ignacijem sta molče zavalila ženskam noge in pleča. In Sofja je nadaljevala, risala dan zmago, budila ljudem vero v lastno moč, drnila vzajemnost z vsemi, ki krivijo svoje življenje neplodnemu delu za glupe zabave prenaslavljenih. Besede matere niso vzemirjale, a čuvstvo, ki ga

po gozdni stezi; mati je izpregovorila:

— Lepo je vse to... kakor v cerkvi pred prvo mašo ob velikem prazniku... svečenika še ni, temno in tiho je v cerkvi; a narod se že zbira... tam prižgo sveče pred podobo, tu svetilko in preganjajo temo razsvetljajoč hram božji.

— Zares! — je veselo odgovorila Sofja. — Le da je tu hram božji — ves svet!

— Ves svet! — je ponovila mati in zamišljeno zmajala z glavo. — In lepo ste govorila, moja draga... močno lepo! A jaz sem bila v strahu, da jim — ne bodete všeč.

Sofja je molčala, potem pa je tiho in otožno odgovorila:

— Preprosto moraš govoriti z njimi.

Spotoma sta se razgovarjali o Ribinu, o bolniku, o fantih, ki so s takim zanimanjem poslušali in jima tako neokretno, ampak lepo izražali svoje hvaležno prijateljstvo z majhnimi uslugami. Prišli sta na polje. Pred njima je vzhajalo solnce. Očem se nevidno je razgrnilo po nebu prozorno pahljačo rožnatih žarkov, in rosne kaplje na travi so zablestale v raznobojnih iskrah bodre, pomladanske radosti.

Prebujeme ptice so oživljale jutro z veselimi petjem. Vrešče in ropotaje s perotmi so se preletavale vrane, po ozimnih so stikale črne srake; v bližini je nemirno žvižgal kos. Odpirale so se dalje in snemale pred solncem nočne sence s svojih holmov.

Časih govori in govori človek, a ti ga ne razumeš, dokler ne izreče preproste besede, ki mahoma vse osvetli! — je zamišljeno dejala mati. — Tako tudi ta bolnik... Slišala sem in vem, kako izkoriščajo delavce po tovarnah... Ali počasi se temu tako privadiš, danič več ne zbada sreca... A on je razodel tako krivico... Moj Bog! Ali zato ubijajo ljudje vse svoje življenje z delom, da se gospoda norčuje iz njih? Za to ni opravičbe!

Materina misel se je ustavila pri tem slučaju; s svojim topim, usiljivim bleском je razsvetljujeval pred njo celo vrsto podobnih slučajev, znanih in pozabljenih.

Očitno je: vsega so siti! Poznan glavarja, ki je ukazal kneutom, da se priklanjajo njegovemu konju, kadar so ga peljali po vasi; kdor se ni priklonil, ga je vtaknil v zapor... Zakaj to? Kdo naj razume?

Sofja je potihoma zapela pesen, bodro kakor jutro.

Življenje Nilovne je potekalo mirno. Pogosto se je sama čudila temu miru. Sin je sedel v ječi, vedela je, da ga čaka težka kazen, ali vselej, kadar je mislila na to, ji je spomin zoper voljo poklical pred oči Andreja, Fjodjo in dolgo vrsto drugih oseb. Sinova podoba je pogotnila vse tovariše in sotrpine, razraščala se je v njenih očeh in razširjala misli na Pavla.

Sofja je kmalu odpotovala. Čez pet dni se je vrnila vesela in živja; čez nekaj ur je zopet izginila in se zopet pokazala čez dva tedna. Bilo je kakor da kroži v širokih krogih, da se od časa do časa ozre po svojem bratu in napolni njegovo stanovanje s svojo živahnostjo in z godbo.

Godba je materi ugajala in skoro potrebna je bila. Kedar jo je poslušala, ji je bilo, kakor da topli valovi butajo ob njene prsi in se ji zlivajo v sree; sree ji je utripalo enakomernejše in kakor zrna v vlažni, globoko preorani zemlji so urno vzklikli in rasli v njej valovi misli in so lagodno in lepo zavetele besede.

Težko je bilo materi sprijazniti se s Sofjino nerednostjo, ki je razmetavala svoje stvari vse navzkriž, cigaretno konce, pepel in še težje z njenimi dolgovestnimi besedami — vse to je zbadalo v oči poleg mirne gotovosti Nikolaja in neizpremenljive, mehke resnobe njegovih besed. Sofja se ji je zdelo kakor otročja, ki si domišlja, da je dorastel in dozorel, a gleda na ljudi še vedno kot na fletne igrače.

Mnogo je govorila o svetosti dela, pa množila materi delo s svojim neredom, o svobodi je govorila, a je odbijala ljudi s svojo rezko nestrpnostjo, z večnimi prepričaji in željo, da posadi sebe na prvo mesto. Mnogo protislovij je bilo v njej, mati je vse to opazila in se je obnašala napram njej z napeto opreznostjo, a prežečo po-

zornostjo in brez one trajne toplote v sree, ki jo je zbuhal Nikolaj.

Nikolaj je živel enolično in umerjeno dan za dnem: ob osmih zjutraj je pil čaj, in čitaje časopis je pripovedoval materi novice. Mati je čutila v njem sorodnost z Andrejem. Kakor Malorus je govoril o ljudeh brez zlobe in jih dolžil slabih razmer vse od kraja; ali njegova vera v novo življenje ni bila tako goreča, kakor Andrejeva, in tako jarka ni bila. Vselej je govoril mirno, z glasom počtenega in strogega odnaka, in če tudi je govoril o strašnih rečeh, se je smehljaj s tihim, sočutnim smehom, a njegove oči so sijale hladno in trdo. Mati je čutila iz njegovih oči, da ta človek nikomur nič ne odpusča, da ne more odpustiti; videla je, da je zanj ta ostrost težka in se ji je smilil. Od dne do dne ji je bolj ugajal.

Ob devetih je odhajal na službo, ona je potem popravljala sobe, pripravljala kosilo, se umivala, oblekla čisto obleko in pregledovala ilustrirane knjige v svoji sobi. Navadila se je čitati, ali čitanje je bilo zanjo prenaporno se je brž utrudila, da ni več razumevala besedne zveze. A pregledovanje slik jo je mikalo kakor otroka; slike so ji odpirale razumljiv, nov čudezen svet. Ogrom na mesta so vstajala, prekrasne stavbe, stroji, ladje, spomeniki, neštevilna bogatstva, ki so ji ustvarile človeške roke, in občudovanja zbujajoča raznoličnost stvarnice prirode. Življenje se je širilo neprenehoma; vsak dan je odpiralo očem orjaške, neznane, čudezne reči in vse silnejše je zbujało predramljeno gladno dušo ženske z obiljem svojih bogastev, z neštevilnostjo svojih lepot. Zlasti rada je ogledovala zoološki atlant, in dasi je bil tiskan v tujem jeziku, ji je vendar dajal najjasnejšo predstavo o lepoti, bogastvu in obširnosti zemlje.

Kako velika je zemlja! — je dejala Nikolaja.

— Da... in vendar so ljudje na tesnem.

Pred vsem so jo zanimala žuželke in zlasti še metulji; začudeno je ogledovala njih podobe in dejala:

Kakšna lepota, Nikolaj Ivanovič, a! Koliko lepote vsepovsod, a vse nam je prikrito, vse hiti mimo in nam je nevidno. Ljudje beže in nič ne vedo. Koliko veselja bi jim napravljalo, če bi vedeli, kako je zemlja bogata, koliko čudežnih bitij živi na njej. In vse — za vse, vsakdo za vse — kajne?

Tako je! — je dejal Nikolaj in se nasmejal. In prinesel ji je nove knjige s podobami.

Zvečer so se pri njem pogosto zbirali gostje — prihajal je Aleksej Vasiljevič, lep človek, bledih lic s črno brado, molčeč in soliden: Roman Petrovič, okrogloglav človek z mozolji po obrazu, ki je zmerom gibal z ustni; Ivan Danilovič, majhen in šibak, z ostro brado in tenkim glasom, zadirčen in oster kakor šilo; Jegor, ki se je neprenehoma norčeval iz sebe, iz tovarišev in iz svoje bolezni. Prihajali so tudi drugi ljudje iz raznih, daljnih mest. Nikolaj je na dolgo in potihoma govoril z njimi o delavstvu. Prerekali, razburjali so se, mahali z rokami, pili mnogo čaja; časih je Nikolaj v tem hrupu molče sestavljal proglaste, in čital tovarišem, ki so jih prepisavali s tiskanimi črkami. Mati je skrbno pobirala koščke raztrganih rokopisov in jih sežigala.

Nalivala jim je čaj in se čudila gorečnosti, ki so se z njo razgovarjali o življenju in usodi delavskega ljudstva, o tem, kako bi jim preje in uspešnejše posejali med ljudstvo resnico in mu ohranili pogum. Mnogokrat niso soglašali, jezili so se, očitali drug drugemu in se razgovarjali naprej.

Mati je čutila, da boljše pozna delavsko življenje, kakor ti ljudje, zdelo se ji je, da jasnejše vidi obsežnost naloge, ki so jo prevzeli; vsled tega se je obnašala napram njim s čuvstvom odraslega človeka k otrokom, ki se igrajo moža in ženo, ne da bi umeli dramo teh odnošajev. Nehote je primerjala njih besede z besedami sina, Andreja in primerjaje jih je čutila razliko, ki je spodbudila ni mogla razumeti. Časih se ji je zdelo, da tu glasneje kriče kot v predmestju; razlagala si je tako:

— Več znajo, zato glasneje kriče.

Le prepogosto je videla, da vsi ti ljudje namenoma jeze drug drugega in se razvzemajo, kakor da bi vsak od njih hotel pokazati svojim tovarišem, da mu je resnica bližja in dražja kakor drugim; a drugim to ni bilo po godu in dokazujoč drug za drugim svoje bližnje razmerje do resnice so si grdo in ostro skočili v lase. Vsak je hotel preskočiti drugega, tako se ji je zdelo, da to ji je zbujało nemirno bridkost. Ogledovala jih je s prosečnimi očmi in si mislila:

— Pozabili ste na Pašo in njegove tovariše... pozabili!

Vedno je z napeto pozornostjo poslušala njih razgovore, ne da bi jih razumela, za besedami je iskala čuvstva in videla — kedar so v predmestju govorili o dobrem, so imeli vedno v mislih celotno stvar, a tu so vse od kraja drobili na kosce; tam globoka in silna čuvstva, tu ozke, rezke misli. Tu so govorili o razrušitvi starega, a tam so sanjali o novem, zato so ji bile besede sinove in Andrejeve bližje.

Nejasna nezadovoljnost z ljudmi se je potihoma prikradla v njeno dušo in jo vznemirjala, zbujało nezaupanje, drameč željo, da čim preje sama vse spozna in da sama s svojimi besedami iz svoje duše govori o življenju.

Opazila je tudi, da je bilo Nikolajevo vedenje, kedar so ga obiskali delavci, nenavadno prosto: nekaj sladkega se je pokazalo v njegovem obličju, govoril je drugače kot sicer, grobejšo in manj skrbno.

— Trudi se, da ga razumejo! — si je mislila.

A to je ni utešilo; videla je, da se tudi delavski gost zvija kakor na trnu in da ne govori tako lahko in svobodno kakor z njo, s preprosto žensko. Enkrat, ko je Nikolaj odšel, je dejala nekemu fantu:

— Zakaj se plašiš? Saj nisi deček pred izpitom.

Fant se je široko zarežal.

— V zadregi zardevajo celo raki... saj vendar ni... nas eden.

Povesil je glavo.

— Kaj zato! — je dejala mati.

— Preprost človek je.

Fant jo je pogledal — oba sta se zasmejala in — molčala.

Pogosto je prihajala Sašenka; nikoli ni ostajala dolgo, vselej je govorila urno, smejala se ni in vsakokrat je odhajala izpraševala mater:

— Kaj je Pavel Mihajlovič — ali je zdrav?

— Hvala Bogu! — je dejala mati.

— Vesel je!

— Pozdravite ga? — je prosilo dekle in zginilo.

Kedar je mati tožila, da dolgo drže Pavla v zaporu, da ga ne izroče sodišču, je Sašenka namrščila čelo in molčala.

Nilovna ji je bila najraje rekla:

— Draga moja, vem, da ga ljubite... vem!

A ni ji dalo — strogi dekljičji obraz, njene trdno stisnjene ustni in suhost njene govornice so izključevale kar vnaprej vsako nežnost. Vzdihnila je, molče stisnila njeno roko in si mislila:

— Nesrečnica.

Nekoč je prišla Nataša. Opazivši mater se je vzradostila, jo poljubila in ji potihoma sporočila:

— A moja mama je umrla... umrla je, nesrečnica.

Zamahnila je z glavo, z urno kretnjo otrla oči in nadaljevala:

— Zelo mi je žal zanjo... ni ti petdeset let ji ni bilo... še bi lahko živela. A če pogledaš z druge strani, si misliš nehoti — smrt je lažja od takega življenja. Vedno sama, vsem tuja, nikomur potrebna, zastražena od surovega vpitja mojega očeta — ali je to življenje? Življenje je pričakovanje nečesa lepega, a kaj drugega naj bi bila mati pričakovala kot krivico.

— Prav govorite, Nataša! — je dejala mati. — Življenje je pričakovanje lepega, a če ničesar ne pričakuješ — kakšno je tako življenje? — Ljubezljivo je pobožala dekleto roko in vprašala:

— Ali ste ostala sama?

— Sama? — je nalahko odgovorila Nataša.

Mati je molčala in potem smeje pripomnila:

— Kaj? Dober človek ni nikoli sam: zmerom se mu pridružio ljudje.

VIII.

Nataša je vstopila za učiteljico v ticalnico in Nilovna ji je od časa do časa donajala prepovedane knjige, oklice in časopise.

To je bilo nje opravilo. Nekolikokrat v mesecu se je preoblečala v nuno, v trgovko s špicami v imovito mešanko ali romarico vozila in hodila po guberniji, v vrečo na hrbtu ali s kovčekom v rokah. V vagonih in parnikih, v gostilnah in hotelih se je vedla preprosto in mirno; spuščala se je v razgovor z neznanci in brez bojazni obračala nase pozornost s svojimi ljubeznivimi besedami in z mirnim nastopom izkušene ženske, ki je videla mnogo svet.

Z zadovoljstvom se je razgovarjala z ljudmi, poslušala njih pripovedovanje o življenju, njih tožbe in vzdihne. Vsakokrat ji je sree prekipelo radosti, kadar je opazila v človeku ostro nezadovoljnost, nezadovoljnost, ki protelstira proti udarcem usode in z vso vnemo išče odgovorov na vprašanja razuma. Pred njo se je vse širše in ostreje razvijala slika človeškega življenja v boju za vsakdanji kruh. Povsod je bilo vidno surovo golo in čisto odkrito stremenje, da prevariš bližnjika, da ga oropaš, da iztisneš iz njega čim več dobička, in da mu izpiješ kri. Videla je, da je vsega v izobilju na svetu, a ljudstvo je živelo napol gladno v pomanjkanju sredi nepretrajnega bogatstva. V mestih stoji cerkve, z zlatom in srebrom napolnjene, ki ga Bog ne potrebuje; a na cerkvenih stopnjah trepetajo berači, skrbno pričakujoč, kdaj jim stisne mimogredoč človek bakren novce v roke. Tudi prej je videla bogate cerkve in z zlatom obita mašina oblačila popov, revne bajte siromašnega ljudstva in njegove nemarne cunje; ali prej se ji je vse to zdelo naravno, a sedaj je videla v tem žalitev siromakov, katerim je cerkev bila bližnja in potrebnija kot bogatino.

Iz slik, predstavljajočih Kristusa, iz povesti o njem je vedela, da se je Kristus, prijatelj revežev, preprosto oblačil, a v cerkvah, kamor so prihajali siromaki po tolažbo, ga je videla vkovana v čisto zlato, oblečenega v žido, ki je zaničljivo žumela ob pogledu siromaštva. Nehote se je spominjala besed Ribinovih:

— Celoz Bogom so nas prevarali! V laž in obrekovanje se ga oblekli, da ubijajo naše duše!

Ne da bi si bila v svesti, je manj molila, in vse pogostejše razmišljala o Kristusu in o ljudeh, ki so, ne da bi izgovarjali njegovo ime, kakor da ne bi vedeli zanj, živeli po njegovih zapovedih in ki so, kakor on, smatrali svet za kraljestvo siromakov in hoteli enakomerno razdeliti vse bogatstvo med ljudi. Mnogo je razmišljala o tem, ta misel se je razraščala v njeni duši; se poglobljala in objemala vse, kar je videla, vse, kar je slišala; rasla je in bila je kakor molitev, ožarjujoča ves temni svet, vse življenje in vse ljudi z enakomernim ognjem. Zdelo se ji je, kakor da se je približal sam Kristus, ki ga je od nekdanj lju-bila z nejasnim čuvstvom, spajajočim v sebi strah z upanjem, ganjenost in bridkostjo, kakor da bi se bil izpremenil, višji je bil vidnejši, veselejše in svetlejšega obraza. Sedaj so se njegove oči zasmejale uverjeno, z živo notranjo silo, kakor da bi bil v resnici vstal od mrtvih, omit in oživljal z gorečo krvjo, ki so jo radodarni prelivali v njegovem imenu. In svojih potovanj se je vračala k Nikolaju vselej radostno vznemirjena nad tem, kar je videla in slišala po poti, zadovoljna z opravljenim delom.

— Lepo je, če človek potuje okoli in gleda! — je dejala Nikolaju. — Spoznaš, kako je urejeno življenje. Ljudstvo potiska in sujejo na rob življenja, tam hočeš nočes premislja — zakaj? Zakaj me porivajo proč? Zakaj je vsega dovolj, a jaz lačen! In koliko razuma je vsepovsod, a jaz neveden in glup! In kje je Bog milosti, pred katerim ni bogatstva ne berača, temveč sami otroci ljubljani! Ljudstvo se pr-lagoma vznemirja zavoljo svojega življenja... in čuti, da krivica tlačí, če ne misli nase!

Vse pogostejše je čutila hudo željo, da s svojimi besedami govori ljudem o krivcih življenja. Je s težavo je potlačila to željo. Nikolaj, ki jo je pogosto zaslišal pred podobami, ji je sme-

pripovedoval o čudežnih rečeh. Smelost nalog, ki čakajo človeštvo, jo je osupnila in neverjetno je vpraševala Nikolaja:

— Ali je to mogoče?
A on ji je vztrajno, z neomane-
nim zaupanjem v resničnost
svojih prerokovanj, pripovedoval
pravljice o bodočnosti.

— Želim človekovim ni me-
niti temu svet le počasi bogati
na duhu, ker je sedaj vsakdo
vred stremeljenja po osvoboditvi
od zavisnosti prisiljen, da zbira
— ne zanje, temveč denar. A ka-
dar ljudje ubijejo svojo poželji-
vost, ko se oprostijo iz spon prisil-
nega dela...

Redko je razumela smisel nje-
govih besed, a čustvo trdne vere,
ki jih je oživljalo, ji je postajalo
vse dostopnejše.

— Na zemlji je le malo svobod-
nih ljudi, to je vsa nesreča! — je
dejal.

To je bilo razumljivo — pozna-
la je ljudi, ki so se osvobodili od
poželjivosti in zlobe, razumela je,
da bi postalo temno in strašno ob-
lije življenja prijaznejše in pri-
stojnejše, boljše in jasnejše, če bi
bilo več takih ljudi.

— Človek je prisiljen, da je
skruten! — je žalostno dejal Ni-
kolaj.

Mati mu je prikimala z glavo,
spomnivši se Andrejevih besed.

IX.

Nekoč je Nikolaj, vselej točen
kakor ura, prišel mnogo pozneje
iz urada, kakor po navadi, in ne
da bi se sčel, ji je urno dejal:
— Veste, Nilovna, danes je med
obiskom ubežal eden naših prija-
teljev iz ječe... kdo, tega nisem
izvedel...

Mati je omahnila od razburjen-
ja, sedla na stol in zašepetala:
— Mogoče Pavel?

— Mogoče! — je odgovoril Ni-
kolaj in zmajal z rameni. Ali ka-
ko naj ga skrijemo, kje naj ga
najdemo? Hvil sem po ulicah, da
ga srečam! Nespametno je, a ne-
ka je treba storiti! Spet grem...
— In jaz tudi... — je zakli-
cala mati.

— Pojdite k Jegorju, nemara ve
on kaj ve! — je dejal Nikolaj in
arno izginil.

Ruto je dala okolo glave in u-
panja polna odšla za njim na uli-
ce. V obeh ji je vse migljalo in
vse ji je urno utripalo. Pripravi-
ljena na vse je korakala s sklon-
jeno glavo, ne da bi opazila
kaj okoli sebe.

— Morda je on že pri Jegorju
... ji je šinilo upanje in jo pri-
ganjalo.

Vroče je bilo, od utrujenosti je
sopla in dospelji do stopnjice k
Jegorjevemu stanovanju je obsta-
la: sile so jo zapustile, okrenila
se je in zatisnili oči je začudeno
zakričala — zdela se ji je, da sta
na vratih Nikolaj Vjesovščikov
z rokami v žepih, in da se ji sme-
lja. Ko se je vnovič ozrla, ni bilo
nikogar...

— Zmotila sem se! — je v mi-
dih dejala po stopnjicah gredeč
in poslušala. Na dvorišču so se
začeli počasni koraki... Usta-
vila se je na ovinku stopnjice, po-
gledala navzdol in zopet ugledala
kozavo obliče, ki se ji je smeh-
ljalo.

— Nikolaj... Nikolaj... —
je vzkliknila mati in mu šla po
stopnjicah nasproti, a sree raz-
saranje ji je upadlo.

— Beži! Beži! — ji je po-
tomoma odgovoril in zamahnil z
roko.

Urno je stekla po stopnjicah
navzgor, vstopila je Jegorjevo
kodo: Jegor je ležal na divanu.
Mati je sopoč zašepetala:

— Nikolaj je ubežal... iz
ječe...

— Kateri? — jo je hripavo u-
prašal Jegor in vzdignil glavo z
blazine. — Dva Nikolaja sta...

— Vjesovščikov... sem pri-
del...

— Čudno! A jaz mu ne morem
naproti...

V tem je vstopil Nikolaj v izbo,
zaprli duri, snel čepico, pogladil
lase na glavi in se potihlo smejal.
S komolei se je Jegor uprl ob di-
van, se vzravnaval in zakašljajal.

— Ne dajte se motiti!...

Vjesovščikov se je široko za-
smejaj, pristopil k materi in jo
prijel za roko:

— Če bi te ne bil zagledal, pa
bi bil roman nazaj v ječo. Nikogar
v mestu ne poznam... Šel sem
svojo pot in premišljeval — be-
dak! Zakaj si ušel? Kar zagledam
— Nilovna hiti! Brž za tabo...
(Dalje.)

Kriza.

(Ferdinand Hanusch.)

Pravljica.

V glavnem mestu velike drža-
ve sta imela dva kralja svoja se-
deža; eden kronan in eden nekro-
nan. Kronan se je imenoval Kri-
stijan II., niso več sprejemali in
ladje so se vrstile v domača pri-
stanišča, ne da bi bile storile svo-
jo nalogo.

Moloh I. je preklinjal in divjal,
ker je bil v nevarnosti njegov do-
biček. Tovarne so morale ustavi-
ti delo in delavci so jih morali za-
pustiti; tudi rudarji so morali
praznovati in moštvo ladij je le-
narilo po pristaniščih. Brezmejna
revščina se je naselila med delav-
nim ljudstvom; pohajkovalo je
po ulicah kakor strahovi. Sprva
nemo, zlovoljno, še vedno upajoč
na boljše čase. Ko pa se je brez-
poselnost vgnezdila vedno bolj in
je bila lakota vedno neznosnejša,
je začelo glasno mrmrati. Vedno
večje so bile demonstracije, ved-
no glasnejše je grmel glas pomoči.

Policija je storila vse možno,
da bi zatrla kravale, ali bila je
preslabotna; na plan je moralo
stopiti vojsstvo.

In tako se je zgodilo nekega
dne, da je šla tisočglava množica
pred palačo Kristijana II. in za-
hlevala kruha. Komaj so se čuli
prvi kliči, že je planilo vojsstvo
peš in na konjih na neoboroženo
množico. Puške so pokale, sablje
so sekale in v morju krvi so se
zvižali ranjenci.

To krvoprelitje pa je izbilo so-
du dno. Leta in leta zatajevana
jeza je bruhnila na dan v velikih
vstajah, ki so se širile od mesta
do mesta, od vasi do vasi. Podob-
na zlemu demonu se je valila raz-
kačena množica po cestah, uniču-
joč vse, kar ji je hotelo ustaviti
korak. Kristijan II. in Moloh I.
sta zbežala, neznan kam; brez
sveta, brez moči, sta bila vojska-
vo in policija proti revoluciji. U-
čeni, plemeniti ljudje so se po-
stavili na čelo vsega gibanja, z
namenom, da ga spravijo na pa-
metni tir. Njim se je posrečilo,
napraviti mir v deželi. Delavstvo
se je vrnilo na delo, troti so se pa
poizgubili v daljavi. Nezačuden-
ost in beda sta zginili, veselo in
srečno ljudstvo je delalo v mestih
in na deželi. Seveda ne več za
Kristijana II. in Moloha I. in njih
trabante, temveč zase.

Slaba vest.

(Ferdinand Hanusch.)

Bilo je dne 27. novembra 1910.
Na zahodnem kolodvoru je stal
brzovlak, pripravljen za odhod.
Vrata kupejev so se treskaje za-
pirala, vlakovodja je dal znamen-
je, sprevodniki so dvignili roke,
v znamenje, da je vse gotovo.

V tem hipu je tekla čez peron
že priletel gospod, z vso silo je
odprl vrata kupeja in priletel so-
peč v železniški voz.

"Hvala Bogu!" je vzkliknil in
sedel na prazno klopo.

"Prišli bi kmalu prepozno",
mu je rekel nasproti sedeči gos-
pod, najbrž trgovski potnik.

Nagovorjeni je vzdihoval.

"O bog, še tega naj bi bilo tre-
ba". "Veste", je zgovorno nado-
ljeval, "človeku moje starosti je
potovanje prava muka, a kaj ho-
čemo? Če je komu ljubo življen-
je, tedaj mu ne ostaja nič druge-
ga, kakor da pokaže hrbet glav-
nemu mestu, torišču vse hudobi-
je".

"Ali ste v smrtni nevarnosti?"
je vprašal trgovski potnik neko-
liko osupnjen.

Starega moža je to vprašanje
še bolj iznenadilo. "Ali ne veste,
kaj se pripravlja na Dunaju? Ju-
tri je vendar revolucija? Rop in
moritev, smrt in razdejavanje bo
divjalo po cestah. In o vsem tem
vam ni nič znanega? Strašno!
Strašno!"

Obrislal si je s čela pot in se
plašno oziral po kupeju.

"Vaš strah se mi pa vendar zdi
neopravičen", se je drznil reči
njegov vis-à-vis. "Saj se vendar
pripravlja le navadna in dostoj-
na demonstracija za dosego vo-
lilne pravice?"

"Vi ste nepopoln optimist. Vi
ne poznate delavcev. Pokazal
vam bom s primerom, kako miro-
ljubni so delavci. Moj brat ima
veliko mizarstvo. Ne bi se mu bilo
treba ubijati z delavci, prirastel
je tako k svoji trgovini, da jo na-
daljuje le iz ljubezni do delavcev.

Nekega dne so stavili delavci —
poželjivi kakor so — zahteve.
Moj brat — dobra duša — jim je
hotel ugoditi. Odvrnil sem brata

od tega koraka in prevzel nalo-
go, da opozorim delavce na njih
nevarno igranje. Ali veste, kaj se mi
je zgodilo? Pretepli bi me bili
kmalu! Tu imate le en primer o
miroljubnosti teh ljudi."

"Ravno tega bi Vi ne smeli sto-
riti. A kaj ima to opraviti z ju-
trašnjim dnem?"

"Ali ne razumete? No da, saj
si lahko mislim. Vi ste tudi eden
tistih, ki vidi v delavcu angelja,
v podjetniku pa izkoriščevalca.
Jutri bodo ti ljudje naskočili mo-
je stanovanje, razbili vse na dro-
bne koščke in me bodo hoteli o-
ropati s tolikim trdom pridob-
ljenega premoženja. Hahaha!" A
našli bodo prazno gnezdo in svoje
premoženje imam tukaj."

Zadovoljen je udaril z roko po
novi usnjati torbi, ki je bila pri-
trjena na jermenu, katerega si je
naprtil čez ramo.

"Veste", je nadaljeval, "tudi
jaz sem bil nekdaj delavec. V
Nemčiji sem delal za tedensko
plačo šest mark, a nikdar mi niso
šinile v glavo take misli, kakor
dandanes strašijo v delavskih bu-
ticah."

"In ste bili takrat zadovoljni s
svojo mezdo?"

"To ravno ne. Ampak moj te-
danji gospodar slednjič le ni ušel
zasluženi kazni. Njegovo podjet-
je je pogorelo do tal in je hvala
bogom umrl kot revež, dočim sem
se jaz spenjal višje in višje, tako
da danes lahko živim od svojih
rent."

"To je prijetno."

"Da, prijetno bi bilo, ako bi se
pridobljeno premoženje lahko u-
živalo v miru in ne bi bilo treba
živeti v večnem strahu, da bo ne-
kega dne vsled navadnega ropa
prišel v nepravne roke. O bog, kaj
bom moral še doživeti!"

S svojimi koščenimi prsti je se-
gel v tanke, dolge lase, dočim je
druga roka tresoč se počivala na
torbi.

"Kam pa potujete?" je na
kratko prekinil trgovski potnik
molk.

"V Marijnem Celju bom ostal
nekaj časa. V takem romarskem
kraju je človek na varnem pred
revolucijo."

V tem trenutku je vlak postal.
Četa delavcev je prišla v kupej.

Nekaj časa je strmeli stari v
krepke postave s sajastimi obrazi
in njegova roka je še krčeviteje
prijela torbo. Kakor da ga je pi-
čil gad, je planil kvišku in hitel
k oknu in ga odprl z blazno na-
glico.

"Sprevodnik! Sprevodnik, hi-
tro drugi kupej; tukaj je — re-
volucija!"

Proletarci so se glasno zasme-
jali. Stari je brzo zapustil voz.
Upajmo, da je z zdravimi udi
prišel na kraj božje milosti, v
Marijino Celje.

Premoženje ruskega carja.

Ruski car ima največje premo-
ženje na svetu. Že lahko, da se
njegovo premoženje ne rentira
tako sijajno kakor tega ali one-
ga velekapitalista, ali tako ogrom-
nih posestev, kakor so last ruske-
ga carja, nima nihče drug na sve-
tu.

S svojih nepreglednih zeml-
jišč se zdaleka ne dobiva, kar bi
mu lahko dopašala. Letni dohod-
ki vladarja vseh Rusov obstoje
iz dvorovine (civilne liste), iz ob-
resti, prejemkov iz tvornic in car-
skih zemljišč, nadalje s posestev,
ki so njegova osebna last in ki so
obširnejša kakor je vsa Francija.
Dvorovina carjeva znaša na leto
32 milijonov mark, od teh miljo-
nov dobiva vsako leto carsko gle-
dališče in akademije 4 milijone,
poltretji milijon veliki knezi in
knežinje; carica vdova in carica
Aleksandra dobivata na leto pol
milijona rubljev in razen tega na-
laga car vsako leto za vsako hčer
80 tisoč mark in 200 tisoč mark
za svojega sina. Pa mu od dvoro-
vine ostane še 24 milijonov. Kaj je
s temi milijoni, ve samo car ter
njegov finančni uradnik. Car pri-
hrani od svoje dvorovine letno
16 milijonov. Leta 1906 so bili ob-
javljeni zapisniki o carjevem pre-
moženju. Njegovi prihranki so
znajali tedaj 20 milijonov. Danes
znašajo najmanj pol milijarde.
Carske grajske obsega toliko
sveta kakor Irsko z najlepšimi
gozdi vse Evrope. Komaj tretjina
grajščin je obdelana. Največ mu
donašajo gozdovi, rudniki in mno-
gi velikianski ribniki. V carske
zakladnice pride iz teh ogromnih
posestev na leto 80 milijonov, od
katerih pripada 24 milijonov ve-
likim knezom. Privatna last car-

ADVERTISEMENT

POZOR BRATJE SLOVENC!

Ali se veste kje je dobiti najboljši mes po najnižji ceni? — Gotovo
v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najkustnejše sveže in prekajene KRAVJSKE KLO-
BASE, kakor tudi jetrne in krvave domačega izdelka ter najkustnejše
PREKAJENO MESO: vse po najnižjih cenah.
Pridite in prepračajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti
našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo.
Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jon. Tratinke-
vem posloju.

MILWAUKEE, WIS.

Telefon: South 3518.

Marshall & Ilsley Banka

Podružnica na 374 National Ave.

Najstarejša banka v Milwaukee. Plačuje 3% na hranilne vloge

**MILWAUKEE, WIS. IN OKO-
LICA.**

Vsem svojim prijateljem in
znancem naznanjam, da sem se
preselil iz 1730 St. Paul Ave. na
118 Muskega Ave. v velik in le-
po urejen saloon, kjer se vedno
dobi sveže pivo, izborno žganje,
staro in pristno vino ter unijske
smodke.

Vsi moji znanci z mesta, kakor
tudi iz Racine, Kenoshe in drugih
bližnjih mest, naj vzamejo
"transfer" na Clybourn Ave. do
13th St. in naj vprašajo za svo-
jega starega prijatelja

FRANK HRŽIČ-A.

Milwaukee, Wis

Sodrug
LOUIS BERGANT
257 — 1st Avenue
priporoča Slovencem in Hrvatom svojo
dobro založeno SALOON.

Vse oči obrnjene na Milwaukee.

Ako se zanimате za napredek
človeštva pazite na Milwaukee,
kjer socialisti kontrolirajo mesto
in county in vršijo veliko delo.
To pa najlažje storite, ako se na-
ročite na "Milwaukee Leader",
nov. soc. dnevnik. Leader je iz-
vrsten in metropolitni časopis,
ki prinaša vse novice, največ po-
zornosti pa posveča delavskim in-
teresom.

Naročnina za celo leto znaša
\$3.00, 25c na mesec. — Naslov:
The Milwaukee Leader, Milwau-
kee, Wis.

jeva je še mnogo obširnejša, pa
je večji del v sibirskih pokraj-
nah. Tu ima bogate rudnike za
platino, zlato, srebro, baker in že-
lezo. Ti sila bogati rudniki se pa
le minimalno izkoriščajo, saj do-
biva car iz njih le 31 milijonov
letno. Car ima letnih dohodkov
na vsak način 120 milijonov, ki
narastejo na leto še za 5 milijonov
samih obresti.

Pri vsem tem nepopisnemu bo-
gastvu pa na stotine ruskih
kmetov strada in umre od lakote
vsako leto.

—Število samomorov v nekat-
rih evrop. armadah je naravnost
velikansko, tako tudi v sveti Ru-
siji v tem oziru ni boljše. V zad-
njem letu si je končalo 90 čast-
nikov in 349 podčastnikov in pro-
stakov življenje, leta 1910 je bi-
lo 72 častnikov in 268 podčastni-
kov in prostakov. V te številke ni-
so všeti samomorji, ki takoj ne
privedejo do smrti, čeprav je po-
tem nastopila smrt. Dočim so na-
vedeni natančnejši podatki o
sredstvih k samomoru, pri kate-
rih možno prevladuje strelno oro-
dje, o vzrokih seveda ni nič po-
datkov. Žalostno statistiko izpol-
njuje tudi število smrtnih slučajev,
ki so ugrabili 32 oficirjem in
478 prostakov življenje. Tudi tu
se opaža močno naraščanje v pri-
meri s prejšnjim letom. Od pone-
srečencev jih je utonilo 171, do-
čim se jih je ponesrečilo 44 na
železnicah in 47, med temi 5 čast-
nikov, je bilo umorjenih.

* Strašen umor soproge. Pred
osmimi leti je v Odesi na nepojas-
njen način izginila žena Lukja-
nenka. Pred par dnevi pa so pri-
nekem prekopavanju našli žen-
sko okostje. Na podlagi predme-
tov, ki so z okostjem vred našli,
se je z gotovostjo dognalo, da gre
za truplo pogrešane žene. Lukja-
nenka so prišli. Mož je brez obo-
tovljanja priznal, da je morilec
svoje žene. Priznal je celo odkri-
to, da je svojo ženo, s katero sta
živela v neprestanem prepiru
pred osmimi leti živo pokopal.

Obuvala

za muške: od \$1.50 do \$4.00
za ženske: od \$1.00 do \$2.50
za otroke: od 50c do \$2.00

Mi vas hočemo
vselej zadovoljiti

AHRENS & VAHL
355 Grove St.
Milwaukee, Wis.

Milwaukee — Wisconsin

Borchardt Bros.
Krojačnica, zaloga oblek in druge
moške oprave.

347—349 GROVE STREET.

ZA MILWAUKEE, WIS.

Slovencem in Hrvatom priporoča
ANDREJ MAKAROVIC
svoj premoč, drva in skrapce.
427 VIRGINIA ST.
Naroča se tudi pri Ig. Kušljanu — 229
1st Ave. — Telefonska zveza.

Najboljše obleke

Izdeluje po meri
sodrug

J. Kraine

317 Florida St.

Milwaukee, Wis.

Ter popravlja, čisti, pe-
gla in barva stare.

Najboljše delo in
najnižje cene.

SLOVENSKI SALOON

LOUIS BEWETZ,

198 1st Ave., Milwaukee, Wis.
Izborna pijača, izvrstna po-
strežba.

Vsako uljudno sprejet.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre
pijače in se zabaviti
po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

709 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najboljše. Kdor
ne vrjame, naj se prepriča.

LOUIS RABSEL

moderno urejen saloon

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS

Telefon 1199.

Vážno uprašanje!

Do mi opravi

najbolje in najceneje

Konzularne,

starokrajске

sodnijske in

vojaške

zadeve

Javni notar

220 1/2 Grove St

Milwaukee, Wis.

M. JOVANOVIČ

84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.

PRODAJA ŠIFKARTE.

Pošilja denar po pošti in brsojav-

no. Izdeluje: Obveznice — Po-

oblastila — Prepovedi, po-

trjene po notarju in ces.

in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVEN-

SKO — SRBSKA AGENCIJA.

TUJCEM priporočam svoje do-
bro urejeno prenočišče in restav-

rაციо, domačinom pa svoj saloon,
vsem skupaj pa vse.

IG. KUŠLIAN

229—1st Ave.

MILWAUKEE, WIS.

Iveri.

Dasi je na svetu v izobilju živil, obleke, svežega zraka in solca, vendar je na svetu na stotisoče ljudi, ki žive v pomanjkanju vsega tega.

Delavec v Hobart, Avstralija, so pričeli z akcijo za ustanovitev svojega dnevnika. V kratkem bo zbrana svota \$50.000. List bo zastopal socialistične principe.

Ameriško ljudstvo že sto let "probra" razne kapitalistične stranke in vedno ima enoinisto stvar: prazne obljube. Ali se dobro ameriško ljudstvo ne bo enkrat nasitilo "probiranja"?

Petnajst milijonov otrok umrje vsako leto v sled revščine — v blagovljeni deželi dolarja! En otrok na vsak kapitalistični glas oddan pri zadnjih volitvah, ko smo dobili Tafta!

Neki kapitalistični urednik se čudi, kako je to, da so zvezni senatorji dandanašnji tako poeni. Za tisoč dolarjev se že kupi najboljša zverina v senatu. Konkurenca, konkurenca, prijatelj urednik!

Mikocigarjenje, pavliharjenje, cikanje, janzovanje, krjavljenje in menda celo krpanje in nevem kaj še vse je postalo v zadnjem času ideal precejšnjega števila slovenskih ameriških kulturnih organizacij. Bravo! Who's next!

Taft, Wilson, Roosevelt! Ogledaj si jih odpred ali odzad — od vseh strani: vsi trije so si jednaki. Tri osebe — en kandidat! Trje kandidatje — en princip: profit! In profit je duša kapitalizma. Glasujte za Tafta, Wilsona ali Roosevelta — glasovali bode za kapitalizem.

Dvanajst milijard v državi Georgia se mora zagovarjati pred vojnimi sodiščem, ker so ustrelili nekega bogatega človeka v avtomobilu. Če bi bili ustrelili ubogega delavca, bi gotovo vsak izmed njih postal general. Predzmi milijardji so se prepozno spomnili, da jim je bila dana naloga streljati na delavce — ne pa na gospode v avtomobilih.

"Rooseveltizem in socializem" sta eno in isto, tako nekako pravi časopis "Outlook", kojega sourednik je ekspresednik Roosevelt. V Rooseveltizmu je samo toliko socializma, kolikor si ga je prilastil iz programa soc. stranke, a ne z resnim namenom, da bo ukradene točke socializma tudi izpeljal, marveč samo za yado delavcem, ki s sedanjo vlado niso zadovoljni.

Neki zdravnik v North Carolini pravi, da v enem letu s milionom dolarjev bi se dala jetika popolnoma zatreti v celi Ameriki. Hm! Imamo še več kot milion dolarjev in tudi časa je dosti, toda mi rabimo milione za — nove bojne ladje in pa za kanone, da ljudi ubijamo — ne pa da bi jih brnili jetike! Mi Amerikanci smo namreč — kot drugod po svetu — civilizirani ljudje!

Državni pravdnik Wayman v Chicagu je pred par tedni napovedal križarsko vojno prostituciji. Izgnal je celo armado prostitutk iz bordelov in zaklel se je, da bo okrože "rdečih luči" popolnoma izbrisal iz površja Chicaga. Ljudje se čudijo: Kaj je z Waymanom? Ali se je res poboljšal? Kajpak! Stvar je sledeča: par železniških družb bi rado tisti prostor, kjer so zdaj bordeli; porabiti bi se dal za nove železniške tise in skladišča. Ker so pa hiše, ki služijo za bordele, precej drage, hočejo družbe cene znižati s tem, da preneajo prostitutke. In zapovedali so kapitalisti svojemu hlapcu državnemu pravdniku: Alo, Wayman, na delo — če mu smo te pa izvolili! In Wayman je zdaj na delu. Take so kapitalistične reforme.

Isti Roosevelt, ki je imenoval sodruga Debsa pred osmimi leti "nezaželjenega državljana" ga imenuje sedaj: "brat Debs". Celo Roosevelt je dobil respekt pred socialisti. Časi se pač spreminjajo in to tudi Roosevelt dobro čuti, glavni tozadveni čut pa še pride.

Enakost.

Lev N. Tolstoj.

Podlaga človeškemu življenju je božji duh, eden in isti v vseh ljudeh. Zato morajo biti vsi ljudje enaki.

I. Neresničnost neenakosti.

V starem veku so verjeli, da se rode različni ljudje, temne in jasne krvi, Jafetiti in Hamiti, ki so deloma gospodje, deloma hlapci. Verjeli so v to razdelitev, ker so bili mnenja, da prihaja od Boga. To sirovo in škodljivo praznoverje obstoja, čeprav v drugi obliki, do današnjega dne.

Treba je opazovati le življenje krščanskih ljudstev, ki obstoje deloma iz ljudi, ki prežive vse svoje življenje v poneumnem, moralnem, za nje same nepotrebnem delu, deloma iz takih, ki so prenasršeni lenobe in vseh možnih užitkov, in strmeli bomo nad strašno stopnjo neenakosti, do katere so dospeli ljudje, ki se smatrajo za kristjane, in posebno še nad lažnjivostjo oznanjevanja enakosti ob življenjskih pogojih, ki vzbujajo osuplost s svojo najgrozovitejšo, očividno neenakostjo.

Ena najstarejših, najglobljih ver je bila vera judov. Razlog, zakaj ni postala svetovna vera in ni donasala sadu, ki bi ga lahko bila, te je bil ta, da je razglasila ljudi za neenake in jih razdelila v kaste. Ljudje, ki se smatrajo za neenake, ne morejo imeti nobene prave vere.

Utegnili bi razumeti, če bi se ljudje smatrali za neenake, ker je eden močnejši, večji ali razumejši in boljši od drugega. Navadna po ljudi ne dele iz teh razlogov v razrede in smatrajo ene za višje, druge za nižje. Za neenake jih smatrajo, ker se imenuje eden grof, drugi kmet, ker ima eden imenito obleko, drugi pa čevlje iz ličja.

V našem času se razumevajo, da je neenakost ljudi praznoverje, in to praznoverje v duši obsojajo. Ljudje pa, katerim je koristno, se ne morejo ločiti od njega, tisti pa, ki nimajo nobenega dobička od njega, ne vedo, kako bi ga odpravili.

Če bi ne bilo praznoverja neenakosti, bi ljudje nikdar ne bili zagrešili vseh teh sramotnih dejanj, ki so jih bili zagrešili in jih še neprenehoma zagrešujejo le zategadelj, ker ne smatrajo vseh ljudi za enake.

II.

Vsi ljudje so bratje.

Bedasto, če se smatra človek za boljše od človeka; še bedastejšo, če se smatra celo ljudstvo za boljše od drugih ljudstev. Pri tem žive vsa ljudstva, vsaj večina tistih, ki jim pripadajo, v tem strašnem, bedastem, pogubnem praznoverju.

Židi, Grki, Rimljani so imeli navado, da z moritvijo niso brnili le neodvisnosti lastnega ljudstva, ampak da so z moritvijo podjarmili tudi druga ljudstva, ker so smatrali lastno ljudstvo za izvoljeno od Boga, vse druge pa za Filištejce in barbore. Še v srednjem veku, še krajše, na koncu prejšnjega stoletja so mogli kaj takega verjeti. Mi ne verjamemo več.

Kdor razume zmisel in pomen življenja, ne more drugače kakor čutiti svojo enakost in bratstvo z vsemi pripadniki nele svojega, ampak vseh ljudstev.

Preden si Avstrijec, Srb, Turek, Kitajec, si človek, to se pravi, razumno, ljubeče bitje, katerega naloga je v tem da izpolni svoje določilo v teku kratke dobe, ki jo ima živeti na svetu. To določilo pa je popolnoma jasno: ljubiti vse ljudi.

Otrok sreča druge otroke kateregakoli stanu, vere in ljudstva vedno z enakim dobrohotnim veseljem smehljaem. Preden pa se snidejo odrasli, ki bi pač morali biti razumejši od otrok, z drugimi, že premisljajo, katerega stanu, vere, ljudstva so dotičniki, in uravnajo po tem svoje občevanje z njimi.

Ni zastoj dejal Kristus: Bodi-te kakor otroci.

Kristus je dejal ljudem, da je razlika med lastnim in tujimi ljudstvi goljufija in je greh. Kristjan, ki je to razumel, ne sme gojiti zlohotnosti proti tujim ljudstvom in ne sme opravičevati nasilnosti proti njim s tem, da so ta ljudstva slabša od njegovega. Kristjan mora vedeti, da je odločitev od tujih ljudstev greh in skušnjava k zlohotnosti; zategadelj ne more kakor prej zavedno ndati se tej skušnjavi.

Kristjan mora vedeti, da njegova blaginja ni odvisna le od blaginje lastnega ljudstva, ampak od blaginje vseh ljudstev; on ve, da meje dežel in zakon o njegovi pripadnosti k temu ali onemu ljudstvu pravnič ne more omejevat i njegove enote z vsemi ljudmi na svetu; ve, da so si vsi ljudje povsod bratje in zategadelj enaki.

III.

Vsi ljudje so enaki.

Enakost je priznanje, da imajo vsi ljudje enako pravico do naravnih plodov vsega sveta, enako pravico do vseh dobrin celokupnosti, enako pravico do spoštovanja človeške osebnosti.

Resnični "jaz" ljudi je duševni. In ta "jaz" je v vseh isti. Kako naj bodo torej ljudje neenaki

H Kristusu sta prišla nekoč mati in njegovi bratje. Niso se mogli pregnesti do njega, ker je bilo okolo Kristusa mnogo ljudi. Eden navzočnih jih je spoznal, stopil je k Jezusu in dejal: "Tvoja mati in bratje so zunaj; k tebi hočejo."

Tedaj je dejal Jezus: "Moja mati in moji bratje so tisti, ki razumejo voljo očeta in jo izpolnjujejo."

Te besede pomenijo: da za pametnega človeka, ki razume svoj namen, ne more biti nobene razlike med posameznimi ljudmi in nobene prednosti enih pred drugimi.

Tudi uče, da žive slavni, bogati ljudje, katerim se je treba približati s spoštovanjem, in služabniki, delavci, berači, katerim se je treba približati z omalovaževanjem. "Kdor stori hudo komu teh najnižjih..."

Z življenjem smo nezadovoljni zategadelj, ker ne iščemo sreče tam, kjer je nam dana.

V tem je razlog vsega zla. Nam je dana neprimerna sreča življenja z vsemi veselji. Toda mi pravimo: "Ta veselja nam ne zadostujejo." Preskrbi nam največje veselje: Občevanje z ljudmi na vsem svetu. Mi pa pravimo: "Jaz hočem svojo lastno srečo, srečo svoje družine, svojega ljudstva."

Mož pravega časa naj bo še tako izobražen, učen, naj bo najizobraženejši ali preprost delavec, naj bo filozof, učenjak, naj bo neveden, bogat, berač — vsak človek našega časa ve, da imajo vsi ljudje enako pravico do življenja in do dobrin sveta; da niso eni boljši ali slabši od drugih, ampak da so vsi enaki. Pri tem na živi vsakdo, kakor da bi ne vedel tega. Tako močno je še razširjena znota neenakosti.

IV.

Priznanje enakosti vseh je možno; človeštvo se mu bliža.

Ljudje se trudijo, da izvedejo enakost pred zakoni, vedeti pa nočejo ničesar o enakosti, določeni z večnim zakonom, ki pa jo ločijo s svojimi človeškimi zakoni.

Ali bi ne morali težiti po življenjskem nazoru, pri katerem bi plezanje na družabni lestevici ne bilo privlačno, ampak bi odbijalo, ker pomeni to plezanje izgubo enega glavnih zakladov tega življenja: enako razmerje do vseh ljudi?

Pravijo: enakost je nemoguća. Nasprotno moramo reči: Neenakost je med kristjani nemoguća.

Velikih ne moremo napraviti enake majhnim, močnih ne slabim, bistroumih ne bedastim, strastnih ne hladnim; moremo to moramo pa enakomerno ljubiti in spoštovati male in velike, močne in slabotne, modre in neumne.

Pravijo: Nekateri ljudje bodo vedno močnejši, drugi slabši, eni razumejši, drugi neumnejši. Prav zato, ker so nekateri močnejši in modrejši od drugih, morajo biti pravice vseh, kakor pravi Lichtenberg, enake. Če bi obstojala razen neenakosti razuma in duševnih sil še neenakost pravic, potem bi moralo zatiranje slabih še bolj narasti.

Ne verjemi, da je enakost nemoguća ali da bo možna šele v daljni bodočnosti. Pojdi se učiti k otrokom. Možna je sedaj, takoj za vsakega človeka. Ti sam lahko uvedeš v svojem življenju enakost z vsemi ljudmi, s katerimi prideš v dotiko. Samo ne pokaži tistim, ki se smatrajo za velike in visoke, nobenega posebnega spoštovanja in zlasti: skazi isto spoštovanje kakor vsem tudi tistim, ki veljajo v tvojih očeh za majhne in nizke.

V.

Za tistega, ki živi duhovno življenje, so vsi ljudje enaki.

Ene za visoke, druge nizke, vse za neenake more smatrati le tisti, ki živi le telesno življenje. Kdor živi duševno življenje, za tega ne more obstojati nikakšna neenakost.

Kristus je razodel ljudem, kar so že vedno vedeli: da so vsi ljudje enaki, ker živi v njih eden in isti duh. Človeštvo pa se je že od starih časov tako cepilo v dostojanstvenike, bogatine, delavce in berače, da živimo kljub zavesti enakosti tako, kakor da bi nič ne vedeli o tem, in pravijo, da ne morejo biti vsi enaki. Učite se od otrok! Otroci spoštuje najmočnejšega moža v deželi natančno tako, kakor najprostejšega. Delajte kakor ti. Občujte z vsemi ljudmi ljubeznipolno in prijateljsko, z vsemi enako.

Za kristjana je ljubezen čuvstvo, ki želi vsem ljudem dobro. Za mnogo ljudi pa pomeni ljubezen nekaj temu popolnoma nasprotnega. Ljubezen je za take ljudi, ki poznajo življenje v živalskih osebnosti, čuvstvo, ki privede mater do tega, da najame v blaginjo svojega otroka dojiljo in s tem odvzame materino mleko drugemu otroku; očeta: da vzame stradalajočim ljudem zadnji kosček kruha in priskrbi z njim svojim otrokom brezskrbno bodočnost; čuvstvo, v katerem kdo, ki ljubi žensko, trpi vsled te ljubezni in ženski, ki jo zapelje, povzroča bolesti, ali pa ugonobi iz ljubosumja njo in sebe; čuvstvo, v katerem pripadniki ene skupnosti drugi, tej skupnosti tuji ali sovražnim ljudem napravijo škodo; čuvstvo, v katerem se kdo muči pri "najpriljubnejšem poslu" in povzroča s tem svoji okolici žalost in bolečine; čuvstvo, iz katerega ljudje, ki ne prenašajo žaljenj ljudstva, kateremu pripadajo, in posejejo bojišča z mrtveci in ranjenci, lastni in tujimi. Ta čuvstva niso ljubezen, ker ljudje, ki jih občutijo, ne ljubijo enako vseh ljudi. Brez enakosti vseh ne more obstojati resnična ljubezen.

Neenakost se ne da združiti z ljubeznijo. Ljubezen je samo tedaj ljubezen, če posije enakomerno kakor solnčni žarki na vse, kar pride v njeno okolico. Če se razteza le na eno, drugo pa izključuje, tedaj to kaže, da v tem slučaju ne gre za ljubezen, ampak za vse kaj drugega.

ZASTOPNIKI PROLETARCA.

Adamsburg, Pa.: Jos. Mostar, box 120.
Aurora, Ill.: John Blaschitz, R. F. D. 4, box 63 A.
Aurora, Minn.: John P. Novljan, b. 78.
Broughton, Pa.: Jakob Dolens, box 181.
Buxton, Iowa: John Kraševac.
Canonsburg in Meadow Lands, Pa.: John Koklich, box 276, Canonsburg, Pa.
Chicopee, Kans.: Anton Šular, box 209.
Chisholm, Minn.: Jos. Dobrich, box 152.
Claridge, Pa.: John Miakar, box 68.
Cleveland, O.: Anton Gradisher, 1158 E. 61st St.
Clinton, Ind.: Viktor Župančič, box 17, R. R.
Collinwood, O.: Dominik Blümmel.
Columbus, Kans.: Martin Jurečko, R. R. 3, box 60.
Conemangh, Pa.: Andrej Vidrieh, box 523, Frank Pavlovič.
Detroit, Mich.: F. C. Oglar.
Dunlo, Pa.: Frank Kaučič.
Ely, Minn.: John Teran, J. Škerjanec.
Fitz Henry, Pa.: Frank Indof.
Franklin & Girard, Kans.: Fr. Wegel.
Frontenac, Kans.: Anton Katzman, John Bedene.
Girard, O.: Anton Strah, box 372.
Glencoe, O.: Nace Ziemberger.
Greensburg, Pa.: Frank Matko, Keystone Hotel.
Hermine, Pa.: Jos. Bric.

Vabilo in poziv!

Rojakom v Chicagi in okolici:

Dne 3. novembra t. l. ob 2. uri popol.

se vrši velik javen ljudski shod

v veliki Hoerber's Hall-i, na Blue Island Ave., in 21 st. Pl.

blizu 22. ceste in Ashland Ave., Chicago, Ill.

Na shodu bo govoril znameniti govornik in predavatelj

ETBIN KRISTAN

IZ LJUBLJANE.

Ker je Rev. ANTON SOJAR iz Chicage, Ill., v št. 43 "Amer. Slovenca" pozval Etbina Kristana "na dvoboj z uma svitlim mečem", jemlje ta poziv klub štev. 1 Jugosl. soc. zveze na znanje in mu na ta dan v navedenih prostorih zagotavlja popolno svobodo govora, v katerem lahko zastopa svoja načela. Upamo, da se Rev. ANTON SOJAR iz Chicage zanesljivo odzove tej priliki.

VSTOPNINA PROSTA.

Klub štev. 1 sekcije J. S. Z. Chicago, Ill.

Boj med pravico in krivico, boj med delom in kapitalom

— JE SLAVNI RUSKI PISATELJ —

Maksim Gorki

TAKO IZBORNO OPISAL V SVOJEM NAJBOLŠEM

ROMANU

MATI

Prav kar je dobil "Proletarec" iz Ljubljane večje število iztisov tega socialnega romana za ameriške slovenske delavce.

Cena te izborne knjige, ki jo mora brati vsak delavec, znaša..... \$1.50

Naroča se pri upravi "Proletarca" 2146 Blue Island Av., Chicago, Ill.

Še danes naročite en iztis. Požurite se, da ne bode te prepoznali!

Vabilo na prvo telovadno veselico,

katere priredi

Slovenski Delav. Sokol "Chicago"

DNE 3. NOVEMBRA

V NARODNI DVORANI Centre Ave. in W. 18. St.

Začetek ob 8. uri popoldne.

Vstopnina 25c za osebo.

ODBOR.

Hibbing, Minn.: Frank Hitti in Henry Delles.
Gilbert and McKinley, Minn.: Anton Sterle.
Jenny Lind, Ark.: Frank Gorenc.
Indianapolis, Ind.: Filip Godina in J. Markich.
Irwin, Pa.: Fr. Perko, R. F. D. 2, b. 110.
Kansas City, Kans.: Frank Aleš.
Kenosha, Wis.: Frank Zerovec.
La Salle, Ill.: John Rogelj, 1216—3d St.
Martin Novlan, Jakob Brej.
Livingston, Ill.: Fr. Krek.
Lloydell, Pa. in okolica: Anton Strazišar.
Milwaukee, Wis.: Val. Razbornik, 414 Virginia St.; Ig. Kušljan, 229 — 1st Av.; John Kraine, 317 Florida St.
Morgan, Pa.: Louis Glažer.
Mulberry, Kans.: John Lekke.
Oregon City, Ore.: John Kurnik.
Panama, Ill.: Jos. Ferjancič.
Pueblo, Colo.: Chas. Pogorelec.
Pullman, Ill.: John Levstek, 11202 Stephenson Ave.
Red Lodge, Mont.: Louis Yeller, box 47 Call.
Rock Springs in Reliance, Wyo.: Jernej Verič, box 152, Reliance.
Roslyn, Wash.: John Zobeč, box 19.
Roundup, Mont.: Martin Mežnaršič.
Springfield, Ill.: Frank Bregar.
Stanton, Ill.: Anton Ausce.
Stone City, Minn. ter W. Mineral, Kans.: John Goršek.
St. Louis, Mo.: Val. Sever.
Struthers, O.: Math Urbas.
Sublet, Wyo.: John Ostrožnik, box 117.
Superior, Wyo.: Luka Glosser, box 341.
Sweetwater, Wyo.: Pavel Hribar.
Waukegan & North Chicago: John Gantar.

Willock, Pa.: Fr. Sedej.
Youngstown, O.: John Petrič.
Yukon, Pa.: Ant. Lavrič.
Potovalni zastopnik za Pennsylvanijo: Joseph Radišek, Herminie, Pa.
Sodrugi v tistih naselbinah kjer nimajo stalnih zastopnikov, prosimo, da se zglašijo za zastopništvo. Prijavijo naj se kar potom dopisnice na upravištvu "Proletarca", na kar jim pošljemo vse potrebno.

Upravištvu.

"NATURALIZACIJSKI ZAKON" se imenuje knjižica, ki je namenjena za tiste rojake, ki se le postati državljani Zed. držav. Zakoni za naseljence so čedalje bolj strogi, treba je, da si vsak nabavi tozadevno knjižico, v kateri se razlaga, kako se postane ameriški državljan.

Knjižica stane 16 ct. s poštnino in se jo naroči pri sohr. Fr. Petriču, 111 N. Market St. (S. Slavi Sec.), Chicago, Ill.

Dolžnost vsakega socialista je podpirati svoje časopise. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.